

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖĞRENCİNİN LİDERLİĞİ

Hazırlayan
Banu AVCI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

TOKAT-2009

T.C.
GAZİ OSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖĞRENCİNİN LİDERLİĞİ

Hazırlayan
Banu AVCI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

TOKAT-2009

ÖĞRENCİNİN LİDERLİĞİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: / /

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan :Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Recep KOÇAK

.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Yaşar AKÇAY

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(.../.../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Banu AVCI

İmzası

TEŞEKKÜR

Kendimi geliştirmek adına başladığım yüksek lisans eğitimim sonucunda hazırladığım bu çalışmada emeği geçen herkese yürekten teşekkürler. Başta Liderlik konusuna yeni bir bakış açısı kazanmama daha sonra tez konusunun belirlenip anketin tasarlanması aşamasında yol gösteren Sayın Prof. Dr. Mehmet Durdu KARSLI' ya teşekkürü bir borç bilirim.

Tezimin bu aşamaya gelmesinde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet ARSLAN' a ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Aysun ERĐNER' e ayrıca teşekkürler.

Anket çalışmalarım sırasında yardımcı olan Dr. Sıtkı YILDIZ' a verdiği destekten ötürü teşekkür ederim. Anketin uygulanması, ve cevaplandırılmasında emeği katkı sağlayan okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilere teşekkür ederim.

Tez çalışmamın başlangıcından bu yana her zaman karsılaştığım sıkıntılarını aşmamda umudumu hep diri tutan, gerek yardımlarını gerekse sevgi ve desteğini hiç eksik etmeyen sevgili annem ve babam Nimet & Haluk AVCI' ya, ablam Başak'a, gösterdiği sabır ve anlayış için Gökhan ZER' e teşekkürlerim sonsuzdur.

Banu AVCI

ÖZET

Hızla gelişen ve değişen dünyada toplumları her alanda yönetebilen ve yönlendirebilen liderlere ihtiyaç vardır.

Eğitim kurumlarının siyasal işlevlerinden biri de lider yetiştirmektir. Eğitim kurumlarının en geniş basamağı olan ilköğretim kurumlarında ise lider öğrenci yetiştirme büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı Ankara ili Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçelerinde ilköğretim 1. kademedeki okuyan öğrencilerin liderlik özellikleri gösterip göstermediklerinin tespit edilmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan araştırma tarama modelindedir. Araştırmada öncelikle araştırmacı tarafından literatür taraması yapılmış, uzman görüşleri de alınarak amaca uygun ölçme aracı geliştirilmiştir. Hazırlanan dördümlü likert tipi anket örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2008-2009 eğitim öğretim döneminde Ankara ili Hıdırlıktepe İlköğretim Okulu, Atıf Bey İlköğretim Okulu, Kalaba İlköğretim Okulu, Şenlik İlköğretim Okulu, Yüce-tepe İlköğretim Okulu ve Ulubatlı Hasan İlköğretim Okulunda okuyan 921 öğrenci oluşturmuştur. Anket yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde (%) ve frekans (f), aritmetik ortalama (\bar{x}), tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) ve t testinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda ilköğretim okullarında 1. kademedeki öğrencilerin yaşadıkları ilçelerdeki sosyo-ekonomik düzeyin öğrencilerin liderlik özellikleri göstermelerinde etkili oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Lider, öğrenci, öğrencinin liderliği

ABSTRACT

In the world which developing and changing quickly , there is a need for leaders to direct and administer it.

The social function of educational insitutations is to cultivate the leaders. The widest doorstep of educational instutations in the sphere of the primary education in instutations is to cultivate the leader students and this matter is vey important.

The aim of this research is to show the characteristics or to confirm them, this is valid for students who educate at the first level in Ankare, in the districts like Altındağ, Keçiören and Çankaya. For developing the aim the research must be done in the survey model. The researcher has done a literature scanning and developed a means of evaluation takşng the authorities comment int consideration. A quintet likert type questionnaire has been prepared and carried out on sampling group.The sample of the research consist of the 921 students who are studying at Hıdırlıktepe Primary School, Arif Bey Primary School, Kalaba Primary School, Şenlik Primary School, Yüce-tepe Primary School and Ulubatlı Hasan Primary School in 2008-2009 Academic Year in Ankara. For analysing the datas which were gained by the help of survey, Percantage (%), frequency, aritmatic average, one-directional varience analysis (ANOVA) and t tests were used. In the end of research, it was seen taht the economical degree of the districts where this student have lived has a great affect at the ability to show the leadership of them.

Key Words: Leader, students, students of leadership

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	iv
1.BOLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM.....	3
1.2. AMAÇ.....	3
1.3. ÖNEM.....	3
1.4. SAYILTIAR.....	4
1.5. SINIRLILIKLAR.....	4
1.6. TANIMLAR.....	5
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2.1. KURUMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1.1. Lider.....	6
2.1.2. Liderlik.....	7
2.2. LİDERİ LİDER YAPAN NEDİR?.....	8
2.3. LİDERİN FONKSİYONLARI.....	9
2.3.1.Uygulayıcı olarak lider.....	9
2.3.2. Planlayıcı olarak lider.....	10

2.3.3. Uzman olarak lider.....	10
2.3.4. Sözcü olarak lider.....	10
2.3.5. Kontrolör olarak lider.....	10
2.3.6. Ödüllendiren ve cezalandıran olarak lider.....	11
2.3.7. Hakem ve aracı olarak lider.....	11
2.3.8. Örnek olarak lider.....	11
2.3.9. Grup sembolü olarak lider.....	11
2.3.10. Sorun çözen veya danışman olarak lider.....	11
2.3.11. Eğiten ve öğretici olarak lider.....	12
2.4. LİDERLİK ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?	12
2.5. ÖĞRENCİNİN LİDERLİĞİ NE DEMEKTİR?	13
2.5.1. Lider öğrencilerin beceri ve tutum özellikleri.....	14
2.5.2. Lider öğrenci eğitimi.....	14
2.5.3. Liderlik yaklaşımları açısından öğrenci liderliği.....	16
2.5.4. Yeni liderlik türleri açısından öğrenci liderliği.....	18
2.5.4.1. <i>Karizmatik liderlik</i>	18
2.5.4.2. <i>Demokratik liderlik</i>	19
2.5.4.3. <i>Danışman liderlik</i>	20
2.5.4.4. <i>Antrenör tipi liderlik</i>	20
2.5.4.5. <i>Transformasyonel liderlik</i>	22
2.6. ÖĞRENCİLERİN LİDER OLDUĞU ORTAMLAR.....	23
2.6.1. Formal ortamlarda öğrencinin liderliği.....	23
2.6.1.1. <i>Onur kurulu</i>	24
2.6.1.2. <i>Okul öğrenci kurulu</i>	25

2.6.2. İnfomal ortamlarda öğrencinin liderliği.....	28
2.6.3. Sınıf Ortamında Liderlik.....	31
2.6.4. Öğrenci kimlere liderlik yapar?	32
2.6.4.1. Öğrencinin Öğrenciye Liderliği	32
2.6.4.2. Öğrencinin Öğretmene Liderliği.....	33
2.6.4.3 Öğrencinin yöneticilere liderliği.....	34
2.6.4.4. Öğrencinin müfettişlere liderliği.....	35
2.6.4.5. Öğrencinin velilere liderliği.....	36
2.6.4.6. Öğrencinin çevreye ve topluma liderliği.....	36
2.7. ÖĞRETİM PROGRAMLARI AÇISINDAN ÖĞRENCİ LİDERLİĞİ.....	37
2.8. ÖĞRENCİ LİDERLİĞİ GELİŞTİRİLEBİLİR Mİ?.....	39
2.9. ÖĞRENCİ DE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN BİREYE KAZANIMLARI.....	40
2.10. ÖĞRENCİ DE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN EĞİTİME KAZANDIRDIKLARI.....	41
2.11. ÖĞRENCİ DE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN ÇEVREYE VE TOPLUMA KAZANDIRDIKLARI.....	41
2.12. ÖĞRENCİ LİDERLİĞİNİN ORTAYA ÇIKMASINDA OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLER.....	44
2.13. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	46
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	51
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	51
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	51

3.3. ANKETİN UYGULANDIĞI İLÇELERE İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER.....	52
3.3.1. Altındağ ilçesi.....	53
3.3.2. Keçiören ilçesi.....	54
3.3.3. Çankaya ilçesi.....	54
3.4. ÖLÇME ARAÇLARI.....	55
3.5. VERİLERİN TOPLANMASI	56
3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	56
4. BÖLÜM.....	57
BULGULAR VE YORUM.....	57
4.1. ARAŞTIRMANIN DEMOGRAFİK VERİLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	56
4.2. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	59
4.3. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	61
5. BÖLÜM.....	76
5.1. SONUÇ.....	76
5.2. ÖNERİLER.....	77
5.2.1. Araştırmacılar için öneriler.....	77
5.2.2. Uygulayıcılar için öneriler.....	77
KAYNAKLAR.....	79
EKLER.....	84
ÖZGEÇMİŞ.....	89

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Anketin uygulandığı ilçelerin nüfusları.....	52
Tablo 3.2. Anketin uygulandığı ilçelerdeki öğrenci sayıları.....	53
Tablo 4.1. Okulun Bulunduğu İlçeye Göre Öğrenci Durumu.....	57
Tablo 4.2. Öğrencinin sınıf düzeyi.....	58
Tablo 4.3. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları.....	58
Tablo 4.4. Katılımcıların Maddelere Verdikleri Cevapların Ortalama, Frekans ve Aritmetik Ortalamaları.....	59
Tablo 4.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Liderliğe İlişkin Görüşlerindeki Değişmeler.....	61
Tablo 4.6. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Vermiş Oldukları Cevaplarda Gözlenen Değişim.....	63
Tablo 4.7. Okulun Yer Aldığı İlçelere Göre Vermiş Oldukları Cevaplarda Gözlenen Değişim	61

1.BÖLÜM

Bu bölümde araştırma problemine, alt problemlere, sınırlılıklara, araştırmanın önemine ve tanımlara yer verilmiştir.

GİRİŞ

Günümüzde ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik alanda yaşanan hızlı değişimler toplumları en çok da çocukları ve gençleri etkilemektedir. Hızlı değişim süreci içinde değişimi yönetebilen her alanda etkili liderlere ihtiyaç vardır.

Bilginin katlanarak artması bireylerin toplumsal konumları ile birlikte, rol ve davranışlarının yanında, eğilimleri, değerleri ve yaşama biçimlerini de değiştirmektedir. Bu değişim sürecinde açık ve toplumsal sistemler olarak tanımlanan eğitim kurumları da doğrudan etkilenmektedir. Eğitim kurumları bir yandan toplumdaki bireylere milli bilinci kazandırarak mevcut siyasal sistemin devamlılığını sağlamaktadır. Diğer yandan ise ülkenin yönetiminde rol alacak liderlerin yetiştirilmesinde de önemli rol oynar (Fidan ve Erden, 1996: 60).

Eğitimin lider yetiştirme işlevi toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Eğitimin bu işlevi özellikle mutlak krallık dönemlerinde önem taşımaktaydı. Bu toplumlarda çoğunlukla yönetici ve liderler özel eğitim görmekteydiler. Osmanlı imparatorluğunda da bu amaçla Enderun Mektepleri açılmıştır (Fidan ve Erden, 1996: 60).

2. Murat zamanında açılan ancak Fatih Sultan Mehmet zamanında gerçek kimliğine kavuşan, 1909'a kadar devam eden Enderun Mektebi, Türk eğitim tarihinde çok önemli bir yer tutar. Dünya eğitim tarihine ise Türklerin bir katkısı olarak geçer. Enderûn, mülkî, idarî ve diğer önemli lider kadronun yetiştirildiği yerlerdir.

Demokratik toplumlarda ise eğitimin lider yetiştirme işlevi genellikle tüm eğitim kurumları tarafından yerine getirilmektedir (Fidan ve Erden, 1996: 60).

Günümüzde ise liderlik, tarih boyunca hiç olmadığı kadar örgütlerde yaygın hâle gelmiş ve çok daha fazla insan tarafından geçerliği kabul edilmiş bir olgudur. İnsanların çoğu “süreçte” bir etki istemektedir ve etki de liderliğin bir parçası olduğu için liderlik okullarda, işletmelerde ve toplumsal örgütlerde giderek daha yaygın hale gelmektedir (Tüysüz, 2007: 1).

Bulunulan zaman içinde var olabilmek, arzu edilen geleceğe doğru ilerlemek için liderlik potansiyeli taşıyan öğrencilere verilecek destek oldukça önemli görülmektedir.

21. yüzyılda liderlik anlayışının ve liderlik ile ilgili rollerin farklılaşması, yöneticilerin gelecekte sahip olması gereken özelliklerin de belirleyicisi olacaktır. Diğer bir ifadeyle, yöneticiler, geleceğin dünyasında şekillenecek liderlik rollerini yerine getirecek beceri ve tecrübelerle donanmak zorunda kalacaklardır.

Bu süreçte ülkenin eğitim kurumlarına büyük görev düşmektedir. Öğrencileri etkili liderler olarak yetiştirebilmek için gerekli olan problem çözme, takım çalışması, sosyal sorumluluk gibi beceriler, çeşitli eğitim programları yoluyla öğrencilere kazandırılmalıdır (Tüysüz, 2007: 1).

Formal eğitimin resmi olarak yapıldığı ilk kurum olan ilköğretim kurumları bireylerin eğitim hayatlarının en önemli eğitim dönemini oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin liderlik özelliklerinin olup olmadığını ilköğretim kurumlarında belirlemeli, liderlik özellikleri olanların, liderlik özelliklerini çeşitli eğitim programlarıyla geliştirmelidir (Leblebici, 2008: 61).

Yukarıdaki bilgilere dayanarak bu araştırmanın problem cümlesi aşağıdaki biçimde belirlenmiştir.

1.1 PROBLEM

İlköğretim 1. kademedeki okuyan öğrenciler liderlik özellikleri göstermekte midir?

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Öğrenciler okulda liderlik özellikleri göstermekte midir?
2. Öğrencilerin gösterdikleri liderlik özellikleri bağımsız değişkenlere (cinsiyete, sınıf düzeyine ve okulun bulunduğu ilçeye göre) göre farklılaşmakta mıdır?

1.2 AMAÇ

Toplumsal yaşamın her alanında gerçekleşen değişimler, her alanda olduğu gibi liderlik alanında da yeni kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. “Öğrenci liderliği” de bu kavramlardan biridir. Öğrenci liderliği ile ilgili literatür incelendiğinde bu konu ile ilgili çok az bilimsel çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim okulu 1. kademedeki öğrenim gören öğrencilerin liderlik özelliklerini gösterip göstermediklerini kendi görüşleri ile belirlemek ve değerlendirmektir.

1.3. ÖNEM

“Lider olunmaz doğulur” düşüncesi, toplum bilimcilerin liderliği araştırma konusu yapmasıyla geçerliğini yitirmiştir. Güçlü sosyal engellerin herhangi bir kişinin lider olmasına olanak vermediği eski liderlerin hep ayrıcalıklı ailelerden çıkması o dönemde liderliğin babadan oğula miras kaldığını gösterse de, çeşitli engeller ortadan kalkıp toplumun her kesiminden insanlar lider oldukça, liderliğin doğru aileden

gelmekle yada doğru genleri taşımakla elde edilmediği anlaşılmıştır. Bu görüş ise liderlikte evrenselleşmiş fiziki ve kişilik özellikleri arayışını başlatmıştır.

Moorhead ve Bedelan'a göre yapılan araştırmalar da lideri tanımladığı varsayılan ve çoğunlukla araştırılan kişilik özellikleri; yaş, boy, kilo, cinsiyet, ırk, fiziki görünüm, olgunluk, zeka, bilgi, girişken olma, inisiyatif sahibi olabilme, dürüstlük, açık sözlülük, kendine güven, kararlılık, kişiler arası ilişkiler, iş başarıya yeteneği, yaratıcılık, objektif olma, becerikli olma, mizah anlayışı, kişisel bütünlük vb. belirlenmiştir (Akt; Zel, 2000: 95).

Yukarıda sıralanan liderde olması gereken özellikler bilinmesine rağmen "liderliğin kesin bir reçetesi yoktur" (Elhüseyni, 2002).

Liderleri diğerlerinden ayıran öğrenilmiş özelliklerin hangi koşullarda ve nasıl öğrenildiğinin bilinerek bunun tim disiplinlerde uygulanması, yaparak yaşayarak öğrenmenin öğrencinin liderlik özelliklerini geliştirip geliştirmediğinin belirlenmesinin; öğrencinin kendi performansını geliştirmesine ve ortaya koymasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Araştırma Türkiye'de; İlköğretim 1. kademedeki okuyan öğrencilerin liderliği konusunda yapılan ilk araştırma olması nedeniyle önemli bulunmaktadır.

1.4. SAYILTILAR

1. Ankara il Milli Eğitim Müdürlüğünden öğrencilere ilişkin alınan veriler gerçek durumu yansıtmaktadır.
2. Öğrenciler yapılan anketteki soruları gerçeğe uygun olarak cevaplandırmışlardır.
3. Öğrenciler kendilerini değerlendirebilecek yeterliliktedirler.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma Ankara ili, üst, orta ve alt gelir grubunu temsil ettiği varsayılan Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerini temsilen seçilen Ulubatlı Hasan, Yücecepe, Kalaba, Şenlik, Hıdırlıktepe ve Atıf Bey ilköğretim okullarının 1. kademelerinin A şubelerindeki öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma sonuçları kullanılan veri toplama araçları ile sınırlıdır.

3. Araştırma liderlik davranışlarından “Öğrenci liderliği” boyutu ile sınırlıdır.

4. Araştırma sürecine resmi ilköğretim okulları alınmış, özel ilköğretim okulları kapsam dışı bırakılmıştır.

1.6. TANIMLAR

İlköğretim Okulu 1. kademe: İlköğretim okulu: Örgün eğitim sisteminin ikinci kademesini oluşturan ve öğrencilere genellikle temel becerilerin kazandırılmasını amaçlayan okullardır. İlköğretim 6 - 14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır(1739 Sayılı, Milli Eğitim Temel Kanunu, madde 22).

Öğrenci: ilköğretim 1. kademe 7-12 yaş gurubunda öğrenim gören kişileri kapsamaktadır.

Lider: İçinde bulunduğu grubu etkileyen, gerektiğine gruba yön yada şekil veren kişi.

Liderlik özelliği: Bireyi diğerlerinden ayıran, onları etkileyen özelliklerdir.

Öğrencinin liderliği: Liderlik özellikleri gösteren öğrencilerdir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde araştırma ile ilgili kuramsal çerçeveye yer verilmiş ve liderlik olgusu ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm kuramsal çerçeve başlığı altında on üç alt başlıktan oluşmaktadır.

2. 1. 1. LİDER

Bu bölümde lider kavramı ile ilgili klasik ve güncel tanımlara yer verilmiştir.

Liderle ilgili birçok araştırma yapılmış, içinde bulunulan dönemin etkilerini taşıyan tanımlar yapılmış olsa da tüm tanımların birleştiği ortak noktalar vardır. Lider süreci ve sonucu diğerlerinden daha çok etkileyen kişidir.

Lider, göreve ilişkin grup üyelerini yönlendirme ve eş güdümlene görevi verilen, gruptan bir bireydir (Fiedler, 1967: 8).

Üçok'un yaptığı araştırmalara göre (1993) lider, örgütün amaçları ve işlevleri doğrultusunda onun üyelerinden kendiliklerinden ve benimseyerek izleme ve yapma isteğini uyandırabilen kişidir.

Şerif ve Şerif'e göre (1996) lider, grubun statü ilişkilerinde en yüksek konumdaki kişidir.

Freedman ve diğerlerine göre (1998) ise lider ya grubun lider olduğunu söylediği kişi ve/yada grup üzerinde en çok etkiye sahip olan kişidir.

Erdoğan'a göre (2002) lider, örgütsel yol göstericilere (emir, direktif, kararname) mekanik olarak uymanın üstünde ve ötesinde bir etkileme gücüne sahip olan kişidir.

Doğan'a göre (2002) lider, örgütün amaçları doğrultusunda yaşamasını, gelişmesini sağlayan yaratıcı, başlatıcı ve rol oynayan kişidir.

Erdoğan'a göre (2002) lider, doğru olan şeyleri yapmayı hedefleyen kişilerdir.

2.1.2. Liderlik

Bu bölümde liderlik ile ilgili klasik ve güncel tanımlara yer verilmiştir.

Liderlik, büyük ölçüde kişisel niteliklere dayanır. Genellikle normatif bir nitelik taşır (Etzioni, 1961: 46).

Carrol ve Tosi'ye göre (1977) liderlik önderin istediğini yaptırma başkalarını etkileme sürecidir (Başaran, 1992: 53).

Liderlik, belirli şartlar altında, belirli kişisel ve grup amaçlarını gerçekteşirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi yönlendirmesi süreci olarak tanımlanabilir. Liderlik süreci, lider, izleyenler ve koşullar arasındaki ilişkilerden oluşan karmaşık bir süreçtir (Koçel, 1984; 296).

Packard'a göre liderlik yapılması gerektiğine inanılan şeyin başkasına yaptırılma sanatıdır (Zel, 2001; 93).

Liderlik, görünür şekilde perspektif ve geçmişle bağ kurma işini başarmadır (rmek, 2004; 26).

Hempfill ve Cons'a göre liderlik, ortak bir amaca doğru gurubun davranışlarını yönlendirmek için bireyin yapmış olduğu davranışların tümüdür (Zel, 2001; 90).

Binbaşıoğlu'na göre (1989) liderlik, sahip oldukları fiziki zihni ve sosyal özellikleri ile içinde buldukları gurubu belli bir amaca doğru götürmektir (Topaloğlu ve Koç, 2003; 93).

Arthur Jago' ya göre (1982) liderlik grup amaçlarına ulaşmaya doğru örgütlenen grup üyelerinin faaliyetlerini eş güdümlenmek/uyumlaştırmak ve yöneltmeyi zorlama yapmadan etkilemektir (Keçecioglu, 2003; 11).

Liderlik, belli şartlar altında kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci olarak tanımlanabilir (Sabuncuoğlu, 1996; 184).

Liderlik, belirli durum veya koşullar altında amaca ulaşmak için başkalarının davranış ve eylemlerini etkileme sanatıdır (Şimşek, 1998; 176).

Örgütün işleyişine uygun, ancak tekdüzeleşmiş yetki uygulaması dışında, başkalarını etkileyici davranışlardır (Üçok, 1993; 10).

Koçel'e göre (1999) liderlik belli şartlar altında belirli kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci olarak tanımlanabilir (Topaloğlu & Koç 2003; 93).

Krug'a göre liderlik belli amaçları gerçekleştirmeye dönük olarak sosyal bir grup içinde yer alan insanları etkileme ve eyleme geçirme sürecidir (Şişman, 2002; 17).

Liderlik; bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme yetenek ve bilgilerinin toplamıdır (Eren, 2004; 431).

Liderlik belirli şartlar altında, belirli kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirmesi süreci olarak tanımlanabilir.

2.2. LİDERİ LİDER YAPAN NEDİR?

Doğru genleri taşımakla yada doğru aileden gelmekle lider olunamayacağı düşüncesinin kabul edilmeye başlamasından sonra lideri tanımlayan çeşitli fiziki ve kişilik özellikleri araştırılmaya başlanmıştır. Üzerinde tam olarak anlaşmaya varılamamış olsa da lideri tanımladığı varsayılan bazı fiziki ve kişisel özellikler belirlenmiştir.

Lideri tanımladığı varsayılan kişilik özelliklerinden de hareketle liderlik kavramı ile ilgili şu genellemelere ulaşılabilir:

1. Liderlik bir statü yada konumun değil, etkileşimin ürünüdür.
2. Liderliğin yapısı önceden belirlenemez.
3. Bir durumda lider olan bir kişinin, bir başka durumda olması beklenemez.
4. Bir kişinin bir grup içindeki liderliği, grubun ona ilişkin algısına bağlıdır.
5. Liderin eylemlerini onun kendisini algılayış biçimi etkiler.
6. Gruplarda genellikle liderlik rolü oynayan birden fazla kişi olabilir.
7. Lider, grup etkinliklerine ve grup üyelerine karşı olumlu duygular geliştirir.
8. Lider önemli grup normlarını korur.
9. Lider demokratik yada otoriter olabilir.

Lider ile ilgili yapılan araştırmalarda liderde olması gereken özellikler belirlenmesine karşın, içinde bulunulan zaman ve koşulların etkisi ile bu özellikler değişmekte ve gelişmektedir.

2.3. LİDERİN FONKSİYONLARI

Liderlerin geleneksel fonksiyonları olarak adlandırabileceğimiz bir dizi görevleri vardır ve bu görevler buldukları yer, kurduğu ilişki, personel yapısı, örgütün yada

grubun büyüklüğüyle ilgisi yoktur. Bunlar şöyle özetlenebilir (Dinçer ve Fidan, 1996: 337-338):

2.3.1. Uygulayıcı Olarak Lider

Grubun özelliği ne olursa olsun liderin temel görevlerinden birisi grup çalışmalarını koordine etmesidir. Uygulayıcı olarak liderin bir işi doğrudan yapması beklenmeyebilir. Onun bir işi diğer grup üyelerine aktarması da uygulama çalışmasının bir yönüdür.

2.3.2. Planlayıcı Olarak Lider

Lider grup içerisinde yer alan kişilerin amaçlara ulaşmaları için gösterecekleri davranışların planlayıcısı ve düzenleyicisidir. Hemen alınacak önlemler ile geleceği ilgilendiren kararların lider tarafından belirlenmesi onun planlama fonksiyonunun bir görüntüsüdür. Zaman zaman planın kısımlarını astlara iş bölümü şeklinde aktaran kişi liderdir.

2.3.3. Uzman Olarak Lider

Bir grup içerisinde lider çoğu zaman belirli bilgilerin kaynağı özel uygulamaların mimarıdır. Grubun belirlenen amaçlarına uygun bilgilerin kaynağı olan kişi doğal lider adaylarıdır. Ayrıca grup hedefleri doğrultusunda etkili olan kişi doğal lider adaydır. Ayrıca grup hedefleri doğrultusunda etkili olan bilgi ve beceriyi şahsında birleştiren kişi grup üyelerince lider olarak kolayca benimsenecektir.

2.3.4. Sözcü Olarak Lider

Gruplar büyüdükçe grup üyelerinin başka gruplarla doğrudan ve etkin ilişki kurmaları zorlaşmaktadır. Bu durumlarda başka gruplar karşısında temsil etme görevi liderin üstlendiği rollere düşer. Böyle bir davranış lidere sözcü olma rolü verir. Dışarıda gruba ve gruptan dışarıya doğru olan haberleşmede asıl kanal liderdir.

2.3.5. Kontrolör olarak lider

Grup içerisinde yer alan herhangi bir liderin o grubu oluşturan bireylerin aynı zamanda kontrolörü durumundadır. Bilindiği gibi işletme içerisinde değişik özellikli gruplar vardır. Bu grupların liderleri grubun oluşumunda etkili olduğu gibi grup üyelerinin amaçlara uyumluluğunun kontrol yetkisine de sahiptir.

2.3.6. Ödüllendiren ve cezalandıran olarak lider

Bir grubun liderinin grup üyelerine vereceği cezanın kabulü ve ödülün etkisi diğer grup üyelerinin benzer davranışlarından çok farklıdır. Üyelerin grup amaçlarına uyma derecelerine veya belirlenmiş kurallarına göre davranışlarını değerlendirmesi, belirli sınırlar içerisinde üyelere ceza ve ödül tatbik edilmesi liderin üstlendiği bir görevdir.

2.3.7. Hakem ve aracı olarak lider

Lider grup üyeleri arasındaki ilişkilerde bozulma durumunda aracı rolü üstlenir. Üyeler arasındaki ilişkiyi düzenlemeye ve düzeltmeye çalışır. Grup üyelerinin nasıl davranmaları, birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olması gerektiği konusunda aracılık görevi liderin doğal görevlerindedir .

2.3.7. Örnek olarak lider

Grupların çoğunda lider, üyeler karşısında örnek bir davranış sergilemek durumundadır. Liderin genel davranışı grup üyelerinin neyi nasıl yapacakları konusunda örnek oluşturacaktır.

2.3.8. Grup sembolü olarak lider

Grupların kendilerine özgü sembolleri vardır. Bir takımın rengi, iş veya eğitim gruplarının taşıdığı rozetler onların sembolleridir.

Bazen liderler de taşıdıkları özellikler nedeniyle gruplarının sembolü olurlar. Bir grubun sürekliliğini sağlayan kişi zamanla o grubun sembolü olmaya başlar.

2.3.9. Sorun çözen veya danışman olarak lider

Lider bazen grup içerisinde belirli kişilerle duygusal ağırlıklı ilişki kurabilir. Bu durumlarda lider sözü edilen grup üyelerinin aşırı saygı ve sevgisini kazanır. Aynı duygular lider için de geçerli olmaya başlayınca grup üyelerinin sorunlarını çözmede liderin babalık rolü yoğunlaşır.

2.3.10. Eğiten ve öğretici olarak lider

Lider, kendisini takip edenleri eğitir, eksikliklerini telafi eder, geleceğin liderliğine onları hazırlar.

2.4. LİDERLİK ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?

Liderliğin doğuştan gelmediği toplum bilimcilerin yapmış olduğu araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyal sınıfların kesin sınırlarla ayrıldığı dönemlerde liderliğin babadan oğla geçtiği düşüncesi yaygın olmasına karşın sınıflar arası sıçramaların yaygınlaşması ve soydan gelmeyen liderlik özellikleri gösterilmesi, liderliğin gelen soydan çok bireyde bulunan sosyal ve fiziksel özelliklerden kaynaklandığını ispatlamıştır.

Liderlik formal konuma da bağlı değildir (Erçetin, 2000: 12). Yani bireyin sahip olduğu eğitim, gelmiş olduğu aile vb. sebeplerle elde etmiş olduğu statü onun liderlik özelliklerine sahip olduğu anlamına gelmez. Her yönetici lider değildir. Liderlik, doğuştan gelen bazı fiziksel özelliklerin ötesinde sosyal beceriyle ilgilidir. Sosyal beceri, başkalarını etkileyebilme bireyin duygusal zekasını kullanması ölçüsünde artar. Duygusal zeka öğrenme yoluyla edinilebilir.

Süreç kolay değildir, zaman ve hepsinden önemlisi kararlılık gerektirir. Ayrıca yaşla birlikte artar. Ama gelişkin bir duygusal zekaya sahip olmak gerek birey gerekse kurum açısından çok önemlidir. Bireyin duygusal zekasını geliştirmesi için en önemli şart ise motivasyondur.

Birey her ne kadar doğuştan getirdiği fiziksel özellikleri değiştiremese de duygusal zekasını işe uygun olarak geliştirdiği ve devam ettiği müddetçe bireyin etkililiği de devam edecektir.

Goleman ve Boyatzis (2002:119, Akt: Nayır ve Deniztekin)'e göre liderliği geliştirme sürecinde yararlı bir dönüm noktası da, öz güdümlü öğrenme, yani olduğunuz yada olmak istediğiniz kişinin veya her ikisinin de bir yönünü isteyerek geliştirmeniz yada güçlendirmenizdir. Bu ilk önce ideal benliğinizin güçlü bir imgesinin yanı sıra, gerçek benliğinizin-şu anda kim olduğunuzun- doğru bir resmini de görmenizi gerektirir. Bu tür öz güdümlü öğrenme, değişim sürecini o süreçten geçerken değişimi gerçekleştirmenin adımlarını anladığınızda çok daha etkili ve sürekli olur.

2.5. ÖĞRENCİNİN LİDERLİĞİ NE DEMEKTİR?

Öğrenci ifadesinin çeşitli tanımlarından hareketle öğrencinin liderliği ifadesine de çeşitli anlamlar yüklenebilir.

- Öğrenci öncelikle, planlı eğitim öğretim yapılan bir eğitim kurumuna devam eden birey olarak ele alındığında; bireyin içinde bulunduğu formal kurumda yaşamını sürdürürken belirli gruplar içinde bulunacaktır. Bu gruplar özellikle kendi akranlarından oluşan diğer öğrencilerdir. Bu gruplarda informal ortamlarda olduğu kadar, grupların bir arada bulunduğu okul ve sınıf

ortamlarında kurulan öğrenci kurullarında da öğrenci liderliğinden bahsedilebilir.

- Öğrenci eğitim sisteminin iç müşterisi olarak ta düşünülebilir. Çünkü eğitim kurumu bir hizmet üretiyorsa, bu hizmeti alan ve kullanan öğrencidir. Bu durumda öğrencinin iç müşteri olarak sorumlulukları vardır. Nasıl müşteri aldığı ürün veya hizmet işine yaramadığında tepkisini ortaya koyup üreticinin hatasını anlamasını sağlıyorsa, eğitim hizmetini alan ve eğitim hizmetinden en fazla etkilenen birey olan öğrenci de bu hizmetin faydasını göremezse, tepkisini ortaya koyup eğitimcilerin hatalarını anlamalarını sağlamalıdır.

2.5.1. Lider öğrencilerin beceri ve tutum özellikleri

Öğrencilerin liderlik özellikleri göstermeleri lideri tanımladığı varsayılan özelliklerin; bulunulan ortam içinde hali hazırdaki yansıtılma biçiminden daha farklı yada daha fazla yansıtılmasıyla ilgilidir.

Buna örnek olarak herhangi bir spor takımındaki bireylerin hepsinin yetenekli olmasına rağmen herkesle iyi iletişim içerisinde bulunmasının kişinin kaptan olmasına olan etkisini verilebilir. Öğrenci diğer öğrencilerden daha rahat, etkili, açık sözlü, yetenekli olduğu ölçüde lider olarak algılanır.

2.5.2. Lider Öğrenci Eğitimi

Eğitimin siyasal işlevi, toplumlarda devlet sisteminin ortaya çıkması ile başlamış, milliyetçilik kavramı ve demokrasinin gelişmesi ile önem kazanmıştır. Eğitimin siyasal işlevlerinden biri de lider yetiştirmedir (Fidan ve Erden, 1996: 59). Öğrenci liderliği eğitimi ihtiyacı ise zamanın artan sosyal sorunları ile birlikte daha görünür hale gelmiştir. İdeal bir öğrenci liderliği programının planlama, iletişim, karar

verme ve problem çözmeyi içermesi gerekmektedir. Bunlar, yetişkin liderliği programlarında daha önce bahsedilen becerilerin bazılarıdır (Tüysüz, 2002: 22).

Öğrenci liderliği eğitimcileri, daha sonraki hayatlarında liderler olarak yer edinmeleri ihtimalini artırma amacıyla liderlik gelişimine gençlerin katılımını değerli bir hedef olarak görmüşlerdir. Swinehart (1990) öğrenci liderliği eğitiminin etkili olabilmesi için üç şeyin gerekli olduğunu belirtmektedir:

1. Yetişkinler başarılı liderlik becerilerini genç insanlarla açık bir şekilde paylaşmak istemelidirler.
2. Genç insanlar bu becerileri öğrenmek ve içselleştirmeyi istemelidirler.
3. Becerilerin üzerinden geçmeli ve alıştırmaya yapılmalıdır.

G. R. Sullivan ve M. V. Harper (1997), geniş bir kişisel bakış açısına sahip, gördüklerini ve öğrendiklerini amaçlı şekilde birbirine bağlayabilen, değerlerin ve vizyonun köşe taşlarına dayalı stratejik mimariyi oluşturabilen, başkalarının göremediği kalıpları görebilen ve hızla karar verip harekete geçme cesaretine sahip, insanları etkileyerek ve esinlendirerek, öğrenen bir örgüte önderlik edebilecek, bizzat kendileri teknolojiye vakıf olan, astlarına öğretebilen ve onları geliştiren; insanî boyutu örgütün merkezine alabilen liderleri, 21. yüzyıl örgütlerin ihtiyaç duyacağı liderler olarak tanımlamaktadır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için öğrencileri geleceğin liderleri olarak yetiştirmek üzere hazırlanacak programlar araştırmacılar tarafından desteklenmektedir (Maher, 1986; Astin, 1993; Komives, Lucas ve McMahon, 1998). Çünkü liderlik herkesin işidir (Kouzes ve Posner 2002: 383).

2.5.3. Liderlik yaklaşımları açısından öğrenci liderliği

Liderlik araştırmaları zamanla yaklaşım açısından değişiklikler göstermiştir. Araştırmacılar ilk olarak özellik kuramını geliştirmiştir. Bu kuramla liderlerin özelliklerinden yola çıkarak liderlikle ilgili bilgiler üretmeye çalışmışlardır. Liderlerin fiziksel kişisel özellikleri incelenmiştir. Fiziksel özellikler içinde boy, ağırlık, güçlülük, yaş, fiziksel olgunluk belirtileri, sağlık durumu, yakışıklılık gibi özellikleri incelenmiştir.

Kişisel özelliklerinden de zeka, hitabet yeteneği, bireyler arası ilişkiler ve haberleşme yeteneği, güven verme veya güvenilir olma, girişimcilik ve risk alabilme ölçüsü, cesaret ve kendine güven gibi faktörlerin önemi tartışılmıştır. Ancak düşünürler bu konuda tam bir görüş birliğine varamamışlardır. Bu yaklaşım: İnsanların, liderler ve izleyiciler olarak ikiye ayrıldığı sayılına dayanıyordu. Bu görüşün savunucularına göre; liderler, izleyenlerin sahip olmadıkları bir takım özelliklere doğuştan sahiptir. Gerçekten de; pek çok kişi liderlerin doğuştan geldiğine, sonradan yetiştirilmediğine inanıyordu (Kaya, 1996: 140).

Daha sonra davranışçı kuram geliştirilmiştir. Bu teori ise liderin özelliklerinden çok davranışlarına önem vermiştir. Liderlerin davranışları; girişimcilik ruhu, kişiyi dikkate alma, yetki kullanımı, üretimi dikkate alma gibi başlıklar altında incelenmiştir.

Son olarak liderliği durumsal gereklere ve liderin bu gereklere uygun davranışına bağlayan görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşün ortaya çıkmasında o günkü koşullar (savaş, kriz ortamı) liderin duruma uygun davranışlar sergilemesiyle ortaya çıktığının düşünülmesine neden olmuştur. Bu görüşlere göre lider onun özelliklerinden çok, yaptığı faaliyetler ve bunların sonuçlarının grup tarafından kabullenilmesi ve

beğenilmesiyle ortaya çıkar ve sürekli olur. Kuşkusuz liderin kişisel özellikleri onların faaliyetlerini etkiler, fakat bunun yanında faaliyetleri etkileyen durumsal faktörleri gözden kaçırmamak gerekir. Bu faktörler grubu oluşturan ve lideri takip eden üyeler, amaçların niteliği ve bu amaçların gerçekleştirileceği çevrenin özellikleridir.

Dolayısıyla liderin kişisel özellikleri, ortam koşulları, izleyiciler, amaçlar liderlik davranışını belirleyen temel faktörlerdir.

Toplumda devamlı bir değişim süreci olduğundan insanlar ve çevre koşullarında farklılaşma meydana gelmekte ve daha önce aynı yerde geçerli olan liderlik biçimi ve davranışı artık geçerliliğini muhafaza edememektedir. Liderlik yere ve zamana göre değişen karmaşık bir sistemin belirlediği yönetsel bir rol davranışıdır (Eren, 2004: 441).

Özellik kuramı göz önüne alındığında lider öğrenci kavramı ile karşılaşılabılır. Bu kurama göre liderlik doğuştan gelir ve lider öğrenci ise aileden gelen liderlik vasfını taşıyan bireydir. Çünkü bu öğrencilerin ailelerinde kazanmış oldukları liderlik özellikleri, onların grup içinde kendilerinden beklenen lider davranışları gösterebilmelerinin sebebidir.

Öğrencinin liderliği kavramında ise öğrencilerin liderlik rolünü üstlenmelerinde durumun etkisi yadsınamaz. O gün işlenen ders, dersin içeriği, bireyin işlenen içeriğe yatkınlığı, eğitim öğretim sisteminin içinde bulunduğu durum, sınıfta beklenmedik bir ortamın doğmuş olması ve bunun sonucunda bir öğrencinin liderliği üstlenmesi vb. gibi durumlar öğrencilerin liderlik davranışları sergilemelerine neden olabilmektedir.

Bu durum sadece sınıf ortamında değil diğer ortamlarda da geçerlidir. Öğrenci liderlik özelliklerini taşıyor ise veliye, öğretmene, yöneticilere, diğer okul çalışanlarına,

diğer öğrencilere ve karşılaştığı diğer insanlara liderlik yapabilmektedir. Ancak öğrenci konuya hakim değilken sadece aceleciğinin sonucu olarak gösterdiği davranışlar sebebiyle diğer öğrenciler tarafından lider olarak algılanabilir. Böyle bir durumda lider olarak algılanan öğrenci otoriter lider davranışları sergilerse; konuya yatkın yada hakim öğrencilerin liderlik davranışı göstermemelerine ve hatta bastırmalarına neden olabilir. Liderlik çeşitleri düşünüldüğünde ise lider olarak öğrencinin doğal liderlik çeşidi içinde yer aldığı görülür.

2.5.4. Yeni liderlik türleri açısından öğrenci liderliği

Bu bölümde yeni liderlik türleri ve yeni liderlik türleri açısından öğrenci liderliği incelenmiştir.

2.5.4.1. *Karizmatik liderlik*

Liderlik teorilerinin karmaşıklığın artması teorisyenlerin ve araştırmacıları heyecanlandırmakta, çoğu insan ise ilerleyişlerdeki eksiklerin neler olduğunun görerek doyumsuzluğa sevk etmektedir. Araştırmacılar liderlikteki yeni genel teorileri önermekte, izleyicileri ve durumları hariç tutarak ve liderlerin belirli özellikleri üzerinde odaklanmaktadır. Karizmatik liderlik teorileri, izleyicilere örgütün yeni vizyonunu benimseten liderin yetenekleri üzerinde durmaktadır. Karizmatik liderler, vizyonu önemini astlarına inandırılmasıyla örgütsel performansın yükseleceğine inanmaktadır (Özkaya, 2000: 164).

Karizmatik ve dönüşümcü liderlik terimleri, örgüt üyelerinin beklentileri ve davranışlarında büyük değişimler yaratma ve örgütün yeni görev ve hedeflere uyum sağlama süreciyle eşdeğer anlamalarda ifade edilebilir. Karizmatik liderler daha çok örgütlerin geçiş dönemlerinde ve stresli durumlarda ortaya çıkarlar. Karizma, resmi

otoritenin etkisini kaybettiği ciddi krizlerde ve geleneksel değer ve düşüncelerin kaybedilmeye başlandığı durumlarda ortaya çıkar (Özkaya, 2000: 164).

Karizmatik liderler demokratik bir yaşam felsefesine ters düşer. Ama gene de zaman zaman ortaya çıkabilmektedir. O nedenle, dikkat merkezinde olması gereken, karizmatik liderden çok, onu ortaya çıkaran koşullardır (Werner, 1993: 32).

Karizmatik önderler toplu öz yeterliği artırarak, izleyicilerini ortak misyonun başarılmasında diğer grup üyeleri ile işbirliğine daha istekli hale getirirler. Bunu sağlamak için de güdülemedeki bekleyiş (expectancy) kuramlarına uygun biçimde, izleyicilerindeki bireysel ve toplu çabaların başarıya ulaştıracağı yolundaki bekleyişleri artırma yoluna gidip, başarımın değerini yüksek kılmaya çalışırlar (Celep, 2004: 47).

Karizmatik öğrenci lideri diğer bireyleri karizması ile ortak amaçlar doğrultusunda daha kolay peşinden sürüklemektedir. Eğitim kurumlarında karizmatik liderler diğer grup üyelerini işbirliği içerisinde öğrenmeye teşvik ederler. Öğrenen örgütlerde liderin asıl sorumluluğu kendini geliştirmesi ve kendini geliştirme sorumluluğunu örgüt kültürü içerisine yerleştirmesidir. Karizmatik öğrenci lideri ise öğrenen bir örgüt olan okullarda hem kendi gelişimini hem de diğer öğrenci ve hatta eğitimcilerin gelişimini desteklemektedir.

2.5.4.2. Demokratik liderlik

Bu kişiler yönetim yetkisini izleyicilerle paylaşma eğilimi taşırlar. Bu nedenle amaçların, plan ve politikaların belirlenmesinde, iş bölümünün yapılmasında ve iş emirlerinin meydana getirilmesinde lider daima astlarından aldığı fikir ve düşünceler doğrultusunda liderlik davranışını belirler (Gürsoy, 2005: 35).

Kriz dönemleri hariç örgütün amaçları grubun kararına göre yönelir. Bu tip liderlik yardımlaşmayı teşvik eden bir ortamın oluşmasına neden olur (Sabuncuoğlu, 1996: 182)

En önemli sakıncası, zaman kayıplarına neden olması, önemli önemsiz tüm karar sisteminin yavaş işleminde görülür (Gürsoy, 2005: 35).

Demokratik öğrenci liderleri grup yada örgüt içerisinde işbirliğini ve etkileşimli öğrenmeyi teşvik eder. Demokratik öğrenci liderleri eğitim kurumlarında daha çok aranan liderlerdir. Eğitim ve öğretim sürecine kendilerini de katarak sürecin etkililiğini arttırmaları.

2.5.4.3. Danışman liderlik

Danışman liderin esas amacı, tatminkâr bir verim seviyesinin korunması veya standartların altındaki bir başarısızlığın yükseltilmesidir. Bu danışmanlıkta başarılı olabilmek için lider öncelikle personelin kapasitesini, verilen görevi başarma yeteneğini ve göreve nasıl yaklaştığını gözlemler. Gözlemlerinde gördüğü, iyi olan hususları mutlaka takdir etmelidirler.

Alkın (2006)'a göre eğer aksaklıklar mevcut ise bu aksaklıkların kaynağını araştırılmalıdır. Görev personele uygun değil mi? Göreve karşı bir isteksizliği mi var? Görev personelin baş edemeyeceğinden daha mı ağır? Bunlar danışmanlık sırasında sorgulanır ve tartışılır. Gelişme yolları saptanır, personelin bu işi nasıl başaracağı konusunda açıklama yapılır, bu konu üzerinde çalışırken nerelerden yardım alınacağı belirlenir.

Liderler karar vermede astlarının fikirlerine başvururlar yada onları karar verme sürecine dâhil ederek yardımlarını sağlamaya çalışırlar. Ancak son kararı kendileri

verirler. Cezalandırmadan çok ödüllendirmeye önem verirler. Lider astlarını ne kadar iyi tanırse o derecede kararlara katılmasına önem verir (Özkaya, 2000: 94).

Danışman öğrenci lideri mevcut sistem içerisinde karşılaştığımız lider türlerinden birisidir. Arkadaş gruplarında daha çok rastladığımız danışman öğrenci liderlerine formal ortamlarda da rastlanılır.

2.5.4.4. *Antrenör tipi liderlik*

Bilindiği üzere geleneksel tarzdaki yöneticiler, faaliyetleri son derece mekanistik ve hiyerarşik bir yapıda sürdürürler. İş görenler bu tür organizasyonlarda sadece kendi işleri ile ilgilenir ve yöneticinin işi en iyi bilen kişi olduğunu varsayarlar. Bu tür bir varsayımın sonucunda, lider, işletmeyi yönetip kararları alırken diğer çalışanların düşüncelerinden faydalanmaz. Böylelikle astlar, verimliliğin artırılması ve yeni ürünlerin yaratılması sürecine katılmamış olurlar (Gürsoy, 2005: 38).

Ancak, günümüzde teknolojinin ilerlemesi, artan rekabet ve astların yaptıkları işi sadece bir görev olarak algılanmaktan ziyade kendilerini ifade etme yolu olarak benimsemeleri şeklindeki gelişmeler, liderlerin rolünü yeniden şekillendiren etkili güçler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürsoy, 2005: 38).

Tüm bu gelişmeler, organizasyonlardaki geleneksel ast-üst ilişkilerinin niteliğini değiştirmiş ve klasik ilişkiler yerini, lider-ast ortaklığının söz konusu olduğu ve liderin bir patrondan çok bir eğitici ve antrenör gibi davrandığı yeni bir liderlik tarzına bırakmıştır (Güney, 2001: 301).

En basit tanımı ile antrenör türü liderlik, faydalı ve gerekli yetenekleri öğrenmek ve kullanmakta diğerlerine yardımcı olmak şeklinde ifade edilebilir. Antrenör türü liderlik, astları karşılaştıkları örgütsel güçleri çözümlenme konusunda eğiten ve yol gösteren bir liderlik türüdür. Antrenör lider aynen bir atletizm antrenörü gibi astların

doğru olmayan davranışlarını tespit eder ve bu tür davranışları nasıl düzeltecekleri konusunda onlara önerilerde bulunur. Günümüz işletmelerinde ekiplerin kullanılmasının daha yaygın hale gelmesi bu tür liderliğe duyulan önemi artırmaktadır (Güney, 2001; 301).

Genellikle spor takımlarında rastlanılan antrenör tipi öğrenci liderleri diğerlerinden daha yetenekli ve başarılı olanların arasından çıkar. Amaç takım olarak ilerlemek ve gelişmek olduğu için bireyler kendileriyle ilgili düzeltmelere karşı daha hoşgörölü olurlar.

2.5.4.5. *Transformasyonel liderlik*

Bass'ın transformasyonel liderlik konsepti; duygusal, akla dayanmayan ve bunlardan dolayı riskli olan karizmatik liderlik yapısı üzerine geniş çapta kurulduğundan beri, transformasyonel liderlerin etkileri akıldan daha çok duygusaldır (Beyer, 1999: 321).

Transformasyonel liderlik, insanları ve konteksti değişime götüreceğ vizyonu oluşturmak için liderler ve astları arasındaki anlamlı ve yaratıcı değişimle karakterize edilir (Bass, 1985: 83).

Burns ve Bass yaptıkları araştırmada, geleceğe, yeniliğe, değişime ve reforma dönük transformasyonel liderlik biçimini tanımlamışlardır. Transformasyonel liderlik biçiminde davranış sergileyen liderler, astlarına bir görevin olduğunu ilham ettirme vizyona yöneltme ve yönlendirmeye çaba sarf ederler. Transformasyonel liderler, astlarını veya izleyicileri, onların tüm yetenek ve becerilerini ortaya çıkararak ve kendilerine olan güvenlerini artırarak onlardan normal olarak beklenenden daha fazla sonuç almayı hedefleyerek motive ederler.

Transformasyonel liderler; organizasyonlarının görev alanlarında, faaliyet ve fonksiyonları ile ilgili süreçlerinde farklılıklar ve değişimler yapmak suretiyle çalışanları etkileyen ve organizasyonu ve izleyicileri belirli bir zaman dilimi içinde şoka sokan ve başarının bu kısa süre içinde düşmesine neden olan, ancak izleyicilerin kafalarında ve davranışlarında yeniliğin ve reformun gereğine ve yararına inanarak değişim yaptıran kimselerdir (Eren, 2001; 456–458).

Bass ve Avolio'ya göre transformasyonel liderler

- Karizmaya
- İlhama

Transformasyonel öğrenci lideri genellikle içinde bulunduğu koşulları iyileştirmek için mevcut koşulları zorlarken ortaya çıkmaktadır. Formal ortamlardaki öğrenci liderleri yüzü geleceğe dönük öğrencilerin etrafındaki bireyleri etkilemesi ve yönlendirmesi ile ayırt edilebilir.

2.6. ÖĞRENCİLERİN LİDER OLDUĞU ORTAMLAR

İnsan sosyal bir varlıktır. Öğrenciyi öğrenen birey olarak ele aldığımızda çeşitli sosyal çevrelerde bulunan birey olarak ele almamız gerekir. Çünkü birey sadece okulda ve okul çağında değil hayatının her döneminde ve her yaşta yeni şeyler öğrenir. Dolayısıyla öğrenci sadece sınıf ortamında değil başka ortamlarda da liderlik davranışları sergileyebilir.

2.6.1. Formal Ortamlarda Öğrencinin Liderliği

Başaran (1992)'a göre bir örgütün etkililiğini arttırmak, örgütsel amaçlara götüren işlerin takımlarla yapılmasına bağlıdır. Örgüt yapısının her gözesinin takım

niteliğine kavuşturulması ne denli gerçekleştirilebilir ise örgütün etkili olabilme olasılığı da o denli yüksek olur.

Takımlarda üyeler, takım bilincine ulaştığında her üye takımın etkililiğinin sorumluluğunu yüklenecektir ama asıl sorumluluk takımın liderine yüklenecektir. Yönetim, çalışmaların hesabını takım liderinden sorar (Başaran, 2004:73).

Okul bir örgüttür. Bu yüzden okulun da etkililiği, okulda eğitimin amaçlarına yönelik takımlar kurmaktan geçer. Bu noktada öğrenciler okulun müşterileridir, bu yüzden örgütün dışında kalırlar diye düşünmek yanlış olur. Çünkü örgüt, belli sayıda alt sistemlerin birleşiminden oluşmuş bir sistemdir (Eren, 2004: 203).

Okulda bir örgüt olduğuna göre oda bir sistemdir. O halde öğrencilerde her ne kadar okulun müşterisi olsalar da aynı zamanda okul örgütünün girdisini ve okuldaki eğitim sonunda yetişmiş bireyler olarak okulun çıktısını teşkil ederler. Bu durumda öğrencileri okul örgütünden soyutlamadan örgütün bir üyesi olarak görüp onları da takımlara dahil etmek ve hatta aralarında takımlar kurarak eğitimin etkililiğini arttırmada kullanabiliriz.

Okullarda sınıflar, şubeler, eğitici kollar, bölümler gibi ayrımlarla birçok takımlar oluşturulmuştur. Bu takımların liderleri de belirlenmiştir.

Formal ortamlarda öğrenci liderliği Milli Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatlarında düzenlenmiştir.

Mevzuat incelendiğinde Onur Kurulu, Okul öğrenci kurulu gibi kurulların öğrenciler tarafından oluşturulduğu ve eğitim öğretime belli konularda etkilerde bulunabildiği görülür.

2.6.1.1. Onur Kurulu

Okullarda öğrencilerin okul yönetimine katılabilmeleri ve okul düzeninin sağlanmasında yardımcı olabilmeleri için, her sınıfın bütün şubelerinden birer öğrenci seçilerek onur genel kurulu oluşturulur (Çiftçi ve Türkmen, 2004).

Bu öğrencilerde kendi aralarından onur kurulunu seçer. Seçim esnasında onur kurulu ikinci başkanı ve yardımcısı da belirlenir. Bu kurul ayda bir kez toplanarak örnek davranışlar gösteren, derslerinde başarılı olan, sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklere katılan farklı sınıflardan en az üç öğrenciyi belirleyerek ödüllendirmek üzere okul yönetimine bildirir. Ayrıca öğrencileri onur belgesiyle ödüllendirmek yada ödüllendirilmesi için disiplin kuruluna başvurma işlevini yerine getirir (Çiftçi ve Türkmen, 2004).

Bu görevlerinin yanında

- Öğrencilerin okul ve bölgeye uyumunu sağlayacak önlemlerin alınması,
- Etkili bir eğitim ortamının oluşturulması,
- Eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılması,
- Öğrenci sorunları ve bu sorunların çözümü,
- Okul ve eğitim bölgesinde yapılacak spor ve kültürel yarışmalar, yöresel ve milli günlerin kutlanması gibi hususlarda okul yönetimine ve ilgili kurullara görüş ve önerilerde bulunur (Çiftçi ve Türkmen, 2004).

2.6.1.2. Okul Öğrenci Kurulu

Bir müdür yardımcısı ve rehber öğretmenin gözetiminde her sınıfın Şube ğrencileri kendi aralarından ikiŐer Şube temsilcisini seÇer seÇilen temsilcilerde her sınıftan bir ğrenci olmak üzere okul ğrenci kurulunu oluŐturacak Şekilde sınıf temsilcilerini seğerler.

Bir yıl görev yapacak olan kurul ğretim yılı baŐında toplanarak aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir yazman ve diğەر kurullara katılacak temsilcilerini seğerler. Her ay toplanırlar ve kararlarını oy okluğuylla alırlar. Toplantılarında gündem rehber öğretmenin koordinatörlüğünde hazırlanır (iftĐi ve Türkmen, 2004).Kurulların seğimleri dikkat edilirse öğrencilere bırakılmıştır. Çünkü her ne kadar kurulların formal olması ve bu sayede kontrol edilmesinin kolay olması düŐünülmüŐse de etkililiğinin fazla olması amacıyla öğrencilerin kendi liderlerini kendilerinin seğmesi amaĐlanmıŐtır.

Okul ğrenci ve onur kurullarından seÇilen temsilciler okuldaki diğەر kurullara katılır. Bu kurullar Şunlardır.

- Okul zümre baŐkanları kuruluna, okul ğrenci kurulundan 2 ğrenci
- Eğitim bölgesi zümre baŐkanları kuruluna, koordinatör müdürün seğeceği bir okulun okul ğrenci kurulundan 2 ğrenci
- Disiplin kuruluna, Onur Kurulu ikinci başkanı
- Eğitim Bölgesi danıŐma kuruluna, bölgedeki tüm okulların ğrenci kurullarından 1 ğrenci
- Rehberlik ve psikoloji danıŐma hizmetleri yürütme kuruluna, okul ğrenci temsilcisi

- Okullarda çıkarılan dergi ve gazeteler için seçme kurulu (ilgili kol öğrencilerinden seçilen beşi)
- İlköğretimde şube öğretmenler kuruluna, gerek görülürse seçimle belirlenmiş sınıf başkanı
- İlköğretim öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna, okul öğrenci kurulu başkanı ve bir önceki öğretim yılında üstün başarı belgesiyle ödüllendirilen bir öğrenci
- Öğretmenler kuruluna, gerektiğinde öğrenci temsilcisi
- Kütüphaneye kaynak seçiminde, kütüphanecilik kolu başkanı (Çiftçi ve Türkmen, 2004).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bir çalışmada şöyledir:

Millî Eğitim Bakanlığı ile TBMM Başkanlığı arasında 13 Ocak 2004'te imzalanan bir protokolle Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi uygulamaya konulmuştur (Özpolat, 2004).

2003-2004 öğretim yılı bütün illerde, her tür ve derecedeki okullardan seçilen 300 pilot okulda uygulanan projeden alınan geri bildirim değerlendirilmesi sonucu 2004-2005 öğretim yılında Türkiye genelinde uygulanması plânlanmaktadır (Özpolat, 2004).

Proje gereğince, her okulda bütün öğrencilerin oylarıyla seçilen üyelerden meydana gelen "Okul Öğrenci Meclisi" oluşturulmuştur. Her ilde, Okul Öğrenci Meclisi başkanlarından oluşan "İl Öğrenci Meclisi" ve 81 il öğrenci meclisi

başkanından meydana gelen “Türkiye Öğrenci Meclisi” oluşturulmuştur. Bu meclisin, Ulusal Egemenlik Haftasında TBMM Genel Kurul Salonunda ilk oturumunu yapması plânlanmaktadır. Projeye göre, okul öğrenci meclisinin aldığı kararlar okul yönetimi; il öğrenci meclisinin aldığı kararlar il yönetimi; Türkiye öğrenci meclisinin aldığı kararlar TBMM Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı için tavsiye niteliğinde olacaktır (Özpolat, 2004).

Böylece öğrencilere eleştirel düşünme, katılımcı ve diyaloga açık olma, iş birliği ve takım çalışması yapabilme, tartışma ve uzlaşma kültürünü kazanma, kamuoyu oluşturabilme, demokratik liderliği benimseme; ortak yaşama ait temel kavram ve değerleri tanıma, insan hak ve özgürlüklerini koruma, hukuk kurallarına ve adalete bağlılık gösterme, toplumsal sorunları şiddetten uzak ve demokrasi kültürü temelinde çözebilme, hayattaki çoğulculuk ilkesine bağlı kalabilme, farklı kültürlere ve onların insanlığa katkısına saygı gösterme gibi değer, tutum ve becerilerin kazandırılmasında önemli mesafeler kat edilecektir (Özpolat, 2004).

2.6.2. İnfomal Ortamlarda Öğrencinin Liderliği

Okullarda her ne kadar formal takımlar kurulsa da ve her ne kadar bu takımlara demokratik ortamlarda, takım üyeleri tarafından takım liderleri seçilse de yapılmak istenenler teoride kalıp pratiğe dökülememektedir. Örneğin onur kurulu ve okul öğrenci kurullarının üyeleri okulda oluşturulan diğer kurullara dahil edilmekte, fakat bunun diğer kurulların çalışmasında hiçbir etkisi olmamaktadır.

Sınıf veya okul içinde öğrenciler öğretmenlerle iletişim kurdukları gibi diğer öğrencilerle de iletişim kurmakta ve infomal bir ortam kurulmasını sağlamaktadırlar ve bu yolla da öğrenmeye devam etmektedirler. Öğretim kurumlarında akranların bir arada

bulunmalarının bilgi, görgü ve deneyimlerini paylaşarak öğrenmelerine olanak sağlaması bu açıdan önemlidir (Kaya, 2003).

Eğitim konusunda çocukların, akranlarından, büyüklerden daha etkili bir şekilde öğreneceklerini şöyle açıklayabiliriz.

Bazı şeyler diğer çocukların yardımı olmadan öğrenilemez. Çocukların yaşları büyüdükçe bu öğrenme da etkili olur. Çocuklar küçükken büyüklerden pek fazla bir şey öğrenemezler. Çünkü büyükler yaptıkları şeyleri mükemmel yaparlar. Çocuklar bu yüzden onların yaptıklarını yapmaya cesaret edemezler. Oysa onlardan birkaç yaş büyük olan çocuklar yaptıklarını tam olarak mükemmel yapamazlar. Bu yüzden onların yaptıklarını yapmak daha kolaydır (Russel: 2001, Akt: Bezel, 2001) ve çocuklar yaptıkça öğrenirler.

Böylelikle kendilerinden büyük çocukları daha yakın hissederler, bu nedenle onların yaptıkları hırslarını daha çok uyandırır. Oyunlarda seçme hakkına sahip olan çocuklar kendilerinden büyük çocuklarla oynamak isterler. Yetişkinlerle oynarken yetişkinler doğal davranmaz, oysa birkaç yaş büyük olan çocuklarla oynarken onlar doğal davranırlar. Çocuklar bunun farkına varır.

Yetişkinlere karşı oyunda her dediğini yaptırırken diğer çocuklarla oynarken onlara boyun eğerler. Yaşça büyük olan çocuklar birazda sevecen olurlarsa zorlukları küçüklere yetişkinlerden daha iyi açıklayabilir, çünkü zorlukları yenmiş olmanın anısı tazedir (Russel: 2001, Akt: Bezel) .

Bununla beraber çocuklar kendilerinden küçük çocuklarla oynarken ahlaki ve vicdani yönden gelişir. Küçüklere kötü davranmamak, onlara öfkelenmemek, onları

kıskanmamak gibi... Yetişkinlerin yanında ise çocuklar bu değerleri geliştiremezler (Russel: 2001, Akt: Bezel).

Öğrencilerin düşünüldüğü bir sistemde çeşitlilik vardır. Çok seslilik vardır. Çünkü; fiziksel olduğu kadar bilgi ve duygu ortamlarının farklılığı göz önüne getirildiğinde tek tip eğitimin veya merkeziyetçi eğitim sisteminin işkenceden başka bir şey olmadığı görülür. Tek tip eğitim sistemi tarihte büyük liderlerin okuldan kaçmasına neden olmuştur.

Kayaalp (2002)'e göre lider vasfını taşıyan insanlar bir kalıp içine girmek istemezler. Onlar devamlı değişim devamlı etkileyen rolde etrafını da değiştirir.

Öğrencilerin informal ortamlarda lider oldukları durumlardan biride çetelerdir. Çeteler, 10-14 yaşlarındaki çocukların meydana getirdiği resmi olmayan gruplardır. Genellikle eğitim için olumsuz, gözle görülen gruplardan biridir. Çetelerin genel özellikleri;

- Ergenliğe ulaşmamış gruplardan meydana gelir.
- Cinsiyeti aynı olan çocuklardan meydana gelir.
- Çocukça serüven ve heyecanlar peşinde koşarlar, resimli kitap okuma, saklambaç oyunu vb. diğer oyunlar bu gruplarda sıkça görülür.
- Dost ve düşmanları kendi aralarında seçilir. Bu yüzden çeteler arası rekabet bazen kavgalara dönüşebilir.
- Çetenin lideri genellikle ekonomik, yaş ve beden bakımından güçlüdür. Ayrıca çetenin lideri bu özelliklerinden biriyle çokça sivrilmiş olabilir.
- Çetenin değer yargıları (töresi) toplumun değer yargılarından önde gelir ve çocuklar çetenin değer yargılarına uymaya daha yatkındırlar (Öztürk, 2002: 132)

Öğrencilerin informal ortamlarda lider oldukları durumlardan biride kliklerdir. Klikler; ergenlerin meydana getirdiği resmi olmayan topluluklardır. Eğitimciler için klikler çetelerden daha olumsuz özelliklere sahiptir. Kliklerin genel özellikleri;

- Ergenlerden meydana gelmiştir.
- Sayıları en az üç kabul edilmektedir, üst sınır hakkında kesin bir şey yoktur.
- Cinsiyet bakımından kız ve erkeklerden meydana gelirler.
- Heyecan ve serüven duygularına cinsi motiv (güdü) ler karışmıştır.
- Davranışlara genelde romantizm hakimdir.
- Otoriteye başkaldırma duygusu birçok davranışta karmaşık bir şekilde görülebilir.
- Genel davranışta ve yaşayışta tam bir birlik ve beraberlik vardır. Yani dayanışma çok güçlüdür.
- Klikler arasında gücünü ispat edebilmek için rekabetlere rastlanabilir. Bu rekabet büyük facialara da yol açabilir.
- Sosyal baskı ve kontrolün zayıfladığı büyük şehirlerde klikleşme daha kolay oluşabilir ve gelişebilir.
- Kliğin lideri her bakımdan güçlü olduğunu ispat etmeye çalışabilir.
- Kliklerde bir cemaat yapı ve özelliklerini olumsuz bir şekilde görmek mümkündür (Öztürk, 2002: 132).

İnsan tabiatında buluna dayanışma ve güven duygusu, içinde bulunduğu toplum tarafından yeterince resmi gruplarla tatmin edilemeyecek olursa, çete ve klikler bu doyumsuzluk boşluğunu kolayca doldurabilirler.

Ayrıca informal ortamlarda öğrenci liderliğini yetişkinlerin kendilerini geliştirme ihtiyacı duyduklarında girişimde bulunup gerekli yetiştirme kurslarının açılmalarını sağladıkları zamanda görmüş oluruz.

2.6.3. Sınıf Ortamında Liderlik

Sınıf ortamında bazen informal şekilde bazen de formal şekilde öğrenci liderliği oluşabilir. Örneğin ders araç gereçlerinin kullanılmasında bu araç gereçleri kullanmasını bilen bir öğrenci öğretmene yardımcı olabilir bu esnada sınıfa liderlik edebilirler.

Sorumluluk aldığı bir konuda dersi işleyerek veya konu hakkında sınıfa bilgi vererek sınıfa liderlik edebilirler.

Derste işlenen konuyu daha erken kavrayan öğrenciler, konuyu yeterince kavramamış olan arkadaşlarına yardımda bulunarak konuyu kavramalarına yardım ederken oluşan küçük gruba liderlik edebilirler

Birleştirilmiş sınıf uygulaması olan sınıflarda üst sınıf öğrencileri kendilerinden alt sınıf öğrencilerine öğrenmekte oldukları konuyu anlatırken yine onlara liderlik etmiş olurlar.

Sınıf başkanı öğretmenin olmadığı durumlarda sınıf düzenini sağlamaya çalışırken arkadaşlarına liderlik etmiş olurlar.

Öğrenciler önemli gördükleri bir konunun öğretmenleri tarafından kendilerine açıklanmasını isterken sınıfa liderlik etmiş olurlar.

2.6.4. Öğrenci Kimlere Liderlik Yapar?

Bireyler sosyal bir çevre içerisinde yaşayan varlıklardır. Öğrenciler sosyal ilişki içinde buldukları herkese gerektiğinde liderlik yapabilir. Bu açıdan baktığımızda öğrencinin; öğrenciye, öğretmene, veliye, yöneticiye, okulun diğer çalışanlarına ve okula gelen misafirlere liderlik yapabileceğini söyleyebiliriz. Bunun yanında öğrenci okulun dışında da liderlik görevleri üstlenebilir.

2.6.4.1. Öğrencinin Öğrenciye Liderliği

Öğrencinin vaktini en fazla diğer öğrencilerle birlikte geçirdiği düşünülürse, doğal olarak öğrencilerin en çok diğer öğrencilere liderlik edebileceklerini açıkça görülebilir. Ayrıca insanların bilgi birikimi kendisiyle aynı seviyede hatta daha alt seviyede olanlara liderlik yapması, düşüncelerini kabul ettirmesi ve etkilemesi daha kolaydır.

- Öğrenciler diğer öğrencilere okulun faydasını kabullenmelerinde liderlik edebilirler.
- Öğrenciler diğer öğrencilere öğrendikleri konuları anlatarak onların da öğrenmelerini sağlayarak liderlik edebilirler.
- Öğrenciler istenmese de diğer öğrencilere olumsuz yönlerde de liderlik edebilirler. Örneğin dersin kaynatılması, sınıf düzeninin bozulması, kötü alışkanlıklar edinilmesinde vb.

2.6.4.2. Öğrencinin Öğretmene Liderliği

- Dersin içeriğinin belirlenmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.

- Ders sonu değerlendirmenin belirlenmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Dersin amaç ve hedeflerinin belirlenmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Ders ortamının düzenlenmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Dersin diğer derslerle ilişkilendirilmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Öğretmenin model olması gerektiğinin farkına varması hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Öğretmenin duruma uygun olarak gerektiğinde liderliği devretmesi hususunda öğretmene liderlik edebilirler.
- Öğrenciler verilen bir ders konusuna hazırlanarak sınıfta bu konu hakkında öğrendiklerini sınıfa aktarırken sınıfa ve öğretmene liderlik edebilirler.
- Öğrenciler öğrenmek istedikleri bir konu hakkında soru sorarak dersin akışını yönlendirebilir ve öğretmene liderlik edebilirler.
- Derslerin nasıl işlenmesini istedikleri hakkında öğretmene bilgi vererek dersin işlenmesinde yöntemin belirlenmesinde öğretmene liderlik edebilirler.
- Dersle alakalı konularda araştırma yaparak veya ders dışı kaynaklardan öğrendikleri bilgileri sınıfla paylaşarak diğer öğrencilere ve öğretmene liderlik edebilir.

- Eğitim-öğretim sürecinin beğenmedikleri yönleri hakkında bilgi vererek ve önerilerde bulunarak öğretmene liderlik edebilir. Tabi sisteminde bu konuda esnek olması ve öğretmenin, öğrencinin bu konudaki liderliğini dikkate almasına izin vermesi gerekir.

2.6.4.3. Öğrencinin Yöneticilere Liderliği

- Sistemde öğrenmelerini engelleyen hususların belirlenmesinde ve sistemin geliştirilmesinde yöneticilere liderlik edebilirler.
- Sosyal etkinliklerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesini sağlamada yöneticilere liderlik edebilirler.
- Fiziki ortamların geliştirilmesi gerekliliği hususunda yöneticilere liderlik edebilirler.
- Personelin (Öğretmen, yönetici, yardımcı, hizmetli vb) öğrenciye karşı olan davranışlarının nasıl olması gerektiğinin belirlenmesi hususunda yöneticilere liderlik edebilirler.
- Almaları gereken derslerin belirlenmesi hususunda yöneticilere liderlik edebilirler.

2.6.4.4. Öğrencinin Müfettişlere Liderliği

- Eğitim sisteminin eksikliklerini görmelerinde liderlik edebilirler.
- Her yeni gelen neslin daha fazla öğrenmeye açık olduğunu anlatarak kendilerini sürekli geliştirmeleri konusunda liderlik edebilirler

- Nasıl bir ortamda daha iyi öğrenebileceklerini anlamalarını sağlamada liderlik edebilirler.
- Eğitimde nelerin değişmesi gerektiğini görmeleri hususunda liderlik edebilirler.
- Eğitimin öğrenciler için olduğunu anlamaları hususunda liderlik edebilirler.
- Dün ile bugünün bağdaştırılmasının yanında, bugünle yarının da geliştirilmesinin gerekliliğini anlamalarına liderlik edebilirler.
- Faydalı insanın bilen değil yapabilen insan olduğunu görmelerine liderlik edebilirler.
- Bilginin kullanılmadan bir işe yaramayacağını görmelerine liderlik edebilirler.

2.6.4.5. Öğrencinin Velilere Liderliği

- Öğrenci eğitim sisteminde meydana gelen değişimleri ailesine ve velisine anlatarak onların eğitimdeki gelişmelerden haberdar olmalarında onlara liderlik edebilirler.
- Okulda öğrendiği yeni bilgileri ailesiyle paylaşarak onların öğrenmesine liderlik edebilirler.
- Öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşarak bilginin nasıl değişim geçirdiğini anlamalarında liderlik edebilirler.

2.6.4.6. Öğrencinin Çevreye ve Topluma Liderliği

- Okul düzenini anlamalarını sağlamada,

- Okulun çevreye faydalarını görmelerini sağlamada,
- Okulun sadece hitap ettiği yaş gurubu için değil her yaştaki birey için eğitim merkezi olduğunu anlatmada,
- Okulda öğretilenlerle hayatta başarılı olacaklarına inanmalarını sağlamada liderlik edebilirler.

2.7. ÖĞRETİM PROGRAMLARI AÇISINDAN ÖĞRENCİ LİDERLİĞİ

İlköğretim okulu programında doğrudan her derste liderlik özelliklerini geliştirmeye yönelik hedefler bulunmasa da liderlik özelliklerini geliştirmeye yönelik hedefler bulunmaktadır. Ancak Türkçe dersi ve Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi programlarında doğrudan öğrencilerin liderlik özelliklerini geliştirmeye yönelik hedefler bulunmaktadır. Türkçe dersi ve Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi, geliştirilmesi ön görülen liderlik özellikleri şunlardır.

Türkçe dersi programı açısından geliştirilmesi ön görülen liderlik özellikleri;

- Bilimsel,
- Yapıcı,
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme,
- Kendini ifade etme iletişim kurma,
- İş birliği yapma,

- Problem çözüme girişimcilik gibi temel becerileri geliştirmek (Yetkin ve Daşcan, 2008: 75),

Hayat bilgisi dersi programı açısından geliştirilmesi ön görülen liderlik özellikleri;

- Vizyon belirleme, bunları tasarlama
- Gurubu bir fikre yada duyguya inandırma,
- Grup üyeler arasındaki anlaşmazlıkları çözüme ve müzakerecilik,
- Üyeleri ortak amaç doğrultusunda güdüleme ve yol gösterme,
- Ödüller belirleme,
- Grup hakkında olumlu bir imaj yaratma ve başka grupların desteğini sağlamak için sağlam bir temel oluşturma,
- Eleştirilere karşı gurubu savunma
- Başka gruplarla iş birliği oluşturma ve diğer gruplardan destek sağlama
- Akranlarıyla veya kendisinden küçüklerle çalışırken etkili gözetim/yönetim becerilerini kullanma,
- Bir görevin tamamlanması için sorumluluk alma,
- Belli amaçlara ulaşmak için insanları örgütleme,
- Liderin dürüstlüğü ve yeterliliği ile gurubunda güven ve inanç kazanması (Yetkin ve Daşcan, 2008: 306)

Fen ve Teknoloji dersi programı açısından geliştirilmesi ön görülen liderlik özellikleri;

- Karşılaşabileceği alışılmadık durumlarda yeni bilgi elde etme ile problem çözmede fen ve teknolojiyi kullanmalarını sağlamak,
- Kişisel kararlar verirken uygun bilimsel süreç ve ilkeleri kullanmalarını sağlamak (Yetkin ve Daşcan, 2008; 1028)

2.8. ÖĞRENCİ LİDERLİĞİ GELİŞTİRİLEBİLİR Mİ?

Liderlik becerisi, bir sosyal zeka yeteneği olarak kendini göstermesine rağmen, bilinçli ortamlarda desteklendiğinde geliştirilebilir bir özelliktir. Duygusal zekası güçlü olan insanlar, farklı liderlik becerilerine sahiptir (www.okulweb.meb.gov.tr)

Çocuklarımızın gelecekte, gerektiğinde liderlik becerilerini etkili bir şekilde kullanabilecekleri şekilde, bu yönlerinin gelişimine destek vermeliyiz.

Hemen hepimiz biliriz ki liderlik, insanlarda aranan, değerli bir yetenektir. Fakat bizler liderlik kavramı hakkında çoğu zaman aynı şeyleri anlayıp, aynı şeyleri konuşamayız. Liderlik, kişide en çok bulunması istenen, bununla birlikte anlam olarak üzerinde en çok tartışılan kavram ve konulardan biridir (okulweb.meb.gov.tr).

Çocuklarımızın sahip olmalarını istediğimiz bu değerli yeteneğin onlarda gelişimine yardımcı olabilmek için işe doğru gözlem yapabilme ve doğru değerlendirmelerle başlamalıyız. Liderlik yapabilme özelliği denince hemen çoğumuzun aklına önde olan, aktif konuşmayı çok seven insanlar gelir. Fakat liderlik, değişik insanlarda farklı olarak gözlemlenebilir. Sınıf içi çalışmalarda, oyun

ortamlarında çoğu zaman biz eğitimcilerin fark ettiği bir gözlem vardır: Dışarıdan sessiz, sakin görünen öğrenciler, çoğu zaman arkadaşlarının arasında en tercih edilen ve merkezde yer alan öğrenciler olabilirler (okulweb.meb.gov.tr/).

2.9. ÖĞRENCİDE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN BİREYE KAZANIMLARI

“Eğitimin artık tek bir nihai amacı vardır, mutlu insan yetiştirmek” (Karlı, 2005: 18). Birey kendine öğrenmesi için dayatılan bilgileri standart tarzda öğrenmeye çalıştığı zaman mutlu olmaz. Ancak ilgi duyduğu konularda kişisel özellikleri de dikkate alınarak eğitim programı belirlenirse birey yaptığı işten haz duyacaktır. Birey ilgi duyduğu konularda desteklenirse kendini geliştirip liderlik davranışları sergileyebilir.

Öğrencilerin gerektiği zaman liderlik özelliklerini gösterebilmelerini sağlayabilirsek ve öğrenciler gerektiği zaman bu yeteneklerini kullanabilirlerse yaptıkları eylem onları tatmin edecektir ki yeni eğitim anlayışında eğitime yüklenen amaç mutlu olabilen bireyler yetiştirmektir (Karlı, 2003 ders notu).

Elbette birey mutlu olmakla beraber, güçlü kişisel özelliklere sahip olmanın vereceği avantajla giriştiği işlerde başarılı olma, aranan eleman olabilme gibi özelliklere de sahip olacaktır.

2.10. ÖĞRENCİDE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN EĞİTİME KAZANDIRDIKLARI

Şu anki eğitim sistemimiz bireylerin gizil güçlerini köreltiyor (Karslı, 2005, yayımlanmamış ders notu). Gizil güçleri körelmiş bireylerden yatkın oldukları konularda çevrelerinde dikkat çekecek kadar ilerleyip liderlik davranışları göstermesinin beklenmesi liderlerin ortaya çıkmasının beklenmesi fazla hayalperestlik olacaktır. Öğrencilerimizi lider olabilecek kapasitede yetiştirebilmek için eğitim sistemimizde gereken değişiklikleri yapmamız gerekir ki, eğitim sistemimiz için bundan daha iyi bir kazanç olamaz.

Okulun öğrenciler ve öğrenci başarıları üzerindeki etkisi okul dışından kaynaklanan etkilere göre çok az olmaktadır (Şişman, 2002). Öğrenci liderliğinin geliştirilmesiyle (hem liderliği geliştirme çabaları sonucu hem de liderlik yeteneğini geliştirmiş öğrencilerin etkisiyle) okulun öğrenciler ve öğrenci başarıları üzerindeki etkisi arttırılacaktır. Bu da yine eğitimin gelişmesini sağlayacaktır.

2.11. ÖĞRENCİDE LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNİN ÇEVREYE VE TOPLUMA KAZANDIRDIKLARI

Lideri lider yapan özelliklerden biride onun çevresini ve düzeni sürekli sorgulaması işini doğru yapmak adına değil doğru iş yapmak adına çaba sarf etmesidir. Doğru işler yapmak için kendini sürekli geliştirme eğilimi liderlerin belirgin özelliklerindedir. Ayrıca liderlerin grup üyelerini etkileme yeteneğine sahip oldukları bilinmektedir. Sorgulayıp karar verme ve grup üyelerini etkileyebilme yeteneğini

olumlu yönde kullanan bireylere ise toplumumuzun ihtiyacı olduğu ortadadır. Sorgulayan gerektiğinde karar verebilen, sahte liderlerin peşinden gitmeyen bir toplumla ancak ülkenin gelişmesi ve kalkınması sağlanabilir.

Liderlik öz güven gerektirir. Öz güven, aşırıya kaçılmadığı takdirde kendiyle barışık olmayı, kendini sevmeyi, kendi değerlerin benimsemeyi ve eksikliklerinin farkına varıp bunları tamamlamayı sağlamada yardımcı olur. Öz güven sahibi olan liderlerin etrafında olan bireyler liderlerin davranışlarını ister istemez benimseyeceklerdir. Kendi yaptıkları doğru işlerden haz duyacaklar ve kendi öz güvenlerini geliştireceklerdir. Dolayısıyla kendine güvenen, yaptığı işe inanan ve benimseyen kendi değerlerine inanan gruplar, gruplar da toplum yaratacaktır.

Bilgi toplumunun en önemli özelliklerinden biri de kompleksiz olması, gerektiğin de konuyu başkalarına rahatlıkla sorabilmesi, araştırıp tartışabilmesi ve özgür düşüncesini hiçbir etki altında kalmadan söyleyebilmesidir (Özsoy, 2004). Öyleyse liderliğin geliştirilmesi toplumun bilgi toplumuna ulaşmasını da kolaylaştıracaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı ile TBMM Başkanlığı arasında 13 Ocak 2004'te imzalanan bir protokolle Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin uygulamaya girmesiyle,

Her öğrenci bir seçmen; her şube bir seçim bölgesi; her okul da bir seçim çevresi olacaktır. Uygulamada gerçek demokratik hayatla aynılık ilişkisinin yaşanması için bir mevzuat çerçevesi esas alınacaktır. Bu amaçla, MEB ve TBMM'nin işbirliğiyle seçim yasaları ve TBMM iç tüzüğü örnek alınarak "Öğrenci Meclisleri Seçimi Usul ve Esasları" ile "Öğrenci Meclisleri İç Tüzüğü" hazırlanmış, bunlar bir kitapçık haline

getirilmiş ve pilot uygulama yapılan okullarda seçim ve sandık kurullarına dağıtılmıştır (Özpolat, 2004).

Söz konusu esaslar ve tüzüğe göre okul, il ve Türkiye öğrenci meclislerinin oluşturulmasında aday olma, sandık kurulunu oluşturma, oy pusulası hazırlama, propaganda yapma, oy kullanma, oy sayımı ve dökümünü tutanaklara bağlama, itiraz ve itirazı değerlendirme gibi seçim süreçleri ile seçim yapıldıktan sonra meclis başkanlık divanı ve meclis çalışma komisyonlarını oluşturma, genel kurulda söz alma, önerge verme, disiplin cezası uygulama, karar alma gibi bütün iş ve işlemleri plânlama, uygulama, denetleme, değerlendirme, raporlama vb. çalışmalar doğrudan öğrenciler tarafından yürütülecektir. Okul yönetiminin görevi, okulun seçim ve sandık kurullarını oluşturma, seçim takvimini belirleme ve seçim sürecinde rehberlik etmek ile sınırlandırılmıştır (Özpolat, 2004).

Proje, bütün okullarda uygulanmaya başladığı zaman her çocuğumuz okuldan mezun oluncaya kadar, seçim sandığı ile tanışma, seçme ve seçilme hakkını kullanma, genel kurul çalışmalarına katılma, kazanma sevinci ile kaybetme duygusunu yaşama; çevresinin sorunları ve bunların çözümleri ile ilgilenme fırsatlarını yakalamış olacaktır (Özpolat, 2004).

Daha da önemlisi, çocuklarımız ve gençlerimiz, demokratik hayat tarzının gerektirdiği sosyalleşme bilgisini, sokağın yarattığı noksan ve kirli bilgi kaynaklarından değil; okulun verdiği doğru ve güvenilir bilgi kaynağından alacaktır. Yetişkinlerimizin büyük çoğunluğunun demokratik haklarını bilme ve kullanmada yetersiz kaldığı gerçeği dikkate alındığı zaman, Projenin demokratik hayatımıza getireceği kazanımların önemi daha iyi anlaşılacaktır (Özpolat, 2004).

Demokrasinin ancak, tutum ve davranış olarak günlük hayatta yaşanarak öğrenilebileceği ve benimsenebileceği esasıyla hazırlanan proje, demokrasinin, salt bir yönetim biçimi olmayıp bunun da ötesinde bir “hayat tarzı ve erdem düzeyi” olduğu iletisini öğrencilere vermeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle öğrenciler için okulda demokratik bir ortam sağlanmakta ve demokrasi kültürünü yaşayarak öğrenme imkânı yaratılmaktadır (Özpolat, 2004).

Bu da ülkemizin bilgi toplumuna gitme yolundaki çabalarına bir artı kazandıracak toplumumuzun bilinçlenmesine katkıda bulunacaktır.

2.12. ÖĞRENCİ LİDERLİĞİNİN ORTAYA ÇIKMASINDA OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLER

Formal ve informal ortamlarda öğrenci kavramıyla karşı karşıya kalındığı düşünüldüğünde; bu durumda öğrenci ve çevredeki insanlar için olumlu ve olumsuz ortamlar oluşacaktır.

Formal ortamlarda olumlu yönler;

- Öğrenciler kendi yaşlarındaki lider öğrencilerden daha kolay öğrenirler.
- Öğrendikleri şeyleri severek ve isteyerek öğrendikleri için öğrenilenlerin kalıcılığı uzun süreli olur.
- Aktif öğrenme ortamına öğrenciler kendileri katılmak isteyeceğinden öğretmenin işi kolaylaştırılır.
- İnteraktif bir öğrenme ortamı oluşturulur.

- Liderlik özelliği gösteren öğrencinin öz güveni geliştirilir.
- Kendine güven duygusunun özellikle ergenlik çağında olumlu yönde kullanılması önem taşır.
- Yetenekli oldukları konularda öne çıkmak için kendilerini geliştirme eğiliminde olurlar.
- Geleceğin liderlerinin liderlik özellikleri geliştirilmiş olur.

Formal ortamlarda olumsuz yönler;

- Kalıplaşmış ve kendini geliştirme eğilimi olmayan öğretmenler tarafından sürekli bastırılma durumuyla karşı karşıya kalınabilir.
- Lider öğrencinin kötü eğilimleri varsa ve fazla etkileme gücü bulunuyorsa yaşlıları için hoş olmayan durumlarla karşılaşılabilir.
- Konuya ilişkin bilgi yada yeteneği olmadığı halde sınıf ortamında lider duruma gelmek için gösterilen yanlış davranışlar ders düzeninin bozulmasını yada müfredatın takip edilmesini zorlaştırabilir.
- Kalabalık sınıflarda birden çok öğrenci liderlik özelliği gösterdiği ve bunlar dengede tutulmadığı zaman sınıf içi gruplaşmalara neden olabilir.

İnformel ortamlarda olumlu yönler;

- Çeşitli alanlarda yeteneği ya da bilgisi olduğu halde liderlik özellikleri göstermekte zorlanan bireyler için olumlu örnek teşkil ederler.
- Kendini gerçekleştirme adına atılan büyük bir adımdır.

- Psikolojik tatmin sağlar.

İnformal ortamlarda olumsuz yönler;

- Liderlik vasıfları baskın olan insanlar diğer bireyleri öğrenci gibi görüp öyle hissettirerek ideolojik konularda çeşitli isteklerinin gerçekleştirilmesini sağlayabilirler.
- Hayır deme problemi olan insanlar açısından olumsuz liderlik özellikleri gösteren bireyler adeta birer maşa olarak kullanılabilir.
- Kendini ifade problemi olan insanların, çevresinde değişik alanlarda liderlik özellikleri gösteren bireylerle bir arada bulunması kendi iç dünyalarına kapanmalarına neden olabilir.

2.13. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu başlık altında araştırmaya ışık tutacak konu ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

İmrek (2004), öğretmen olarak lideri araştırmış; öğretmen olarak liderin insanların vizyonlarını nasıl yaratacaklarını öğretme peşinde olmadıklarına ulaşmıştır. Öğretmen olarak liderin bütün örgütlenmede insanların sistematik kavrayış geliştirme sağladıklarına inanmaktadır.

Tüysüz (2007) Öğrenci Liderliği Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Liderlik Rollerini ve Davranışlarına Etkisi'ni incelemiştir. Çalışmasında "Biz lideriz" eğitim programı, temel liderlik, kişisel yetenek, toplumsal hizmet, problem çözme ve takım çalışması olmak üzere beş temel alanda öğrencilerin geliştirilmesi amacıyla

hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda biz lideriz eğitim programına dâhil olan öğrencilerde, dâhil olmayanlara göre, temel liderlik, kişisel yetenek, problem çözme, takım çalışması ve toplumsal hizmet boyutlarında anlamlı farklar bulunmuştur. Araştırma sonuçları, öğrencilerin liderlik potansiyellerinin eğitim programları yoluyla geliştirmesiyle onların okullarında, toplumlarında ve ülkelerinde yapıcı değişimler oluşturabilecek etkili liderler olarak yetiştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Tüysüz liderin repertuarında hangi becerilerin ve kabiliyetlerin bulunduğunu ve bunların nasıl geliştirilebileceğini bilmenin önemli olduğunu düşünmektedir. Liderlik faktörünün ne denli önemli olduğunu ve son zamanlarda sıklıkla gündeme gelen duygusal zeka kavramının da etkili liderlik için gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Akkök (1996), ilköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesini çalışmış, ilköğretim öğrencilerinin ev ortamından çıkıp, okul ortamına girdiklerinde onlardan yeni davranış biçimleri geliştirmeleri beklenildiğini belirterek, bunun sonunda çocukların, kendilerine güvenleri olan, kendilerini düzgün ve güzel ifade edebilen ve kişiler arası ilişkilerde başarılı bireyler olarak gelişmelerinin, sağlanabileceğini açıklamıştır. Akkök ilköğretim öğrencilerine kazandırılacak becerileri şu şekilde gruplamıştır. İlk kazandırılacak beceriler, dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtma, başkalarını tanıtma, iltifat etme, yardım isteme, bir gruba katılma, yönerge verme, yönergelere uyma, özür dileme ve ikna etmedir. Ayrıca gruba bir iş yürütme becerileri, saldırgan davranışlar ile başa çıkmaya yönelik beceriler ve stres durumlarıyla başa çıkmayla ilgili beceriler de ilköğretim öğrencilerine kazandırılması gereken beceriler arasında sıralanmıştır.

Karabağ (2006: 120) “Velinin Liderliği” konulu çalışmasında velilerin moral, kalite ve vizyoner liderlik özelliklerini sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu durumun,

bize velilerin uzun vadeli hedeflerinin olduğunu, okul yönetimini, öğrencileri ve öğretmenleri desteklediklerini, onlara güven verdiklerini, okulu benimsediklerini göstermekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında velilerin, okul iklimi ve okul kültürü oluşturma, okula vizyon ve misyon kazandırma gibi hususlarda desteklenmesi gerektiğine inanmaktadır.

Ilgar (2000) eğitim yöneticisinin liderliğini incelemiş, eğitim yöneticisinin, her şeyden önce bilgili ve çok yönlü olmak zorunda olduğuna, amaçlara dönük politikaları saptayabileceğine bu bunları gerçekleştirecek girişimde bulunabileceklerine kendilerinin inandıklarını düşünmektedir. Eğitimde kalkınmanın bir liderlik sorunu olduğunu ve bu sorunun çözümünün de liderlik özelliği taşıyan kişilerin yetiştirilip göreve getirilmesine bağlı olduğunu düşünmektedir.

Öğrenci liderliği çeşitli öğrenim tür ve düzeylerinde incelenmiştir. Benzerlik gösteren araştırmalar şu şekilde özetlenebilir:

C.Cynth (1997) öğrenci liderliği ve yeniden yapılanma adlı araştırmasını lise düzeyinde incelemiş, öğrenci liderliği ve yeniden yapılanma adlı araştırmasında, öğrenci liderlerle görüşmeler yaparak kendi okul topluluklarında liderler olarak kendi tecrübelerini paylaşmalarını sağlamıştır. Öğrenciler lisede lider olarak yaşadıkları tecrübelerin, sadece hayatlarında verecekleri kararları etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda kararları alış şekillerini de etkilediklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın odak noktası öğrencilerin tecrübeleri olduğundan, soru formundaki sorular ve görüşmelerde yöneltilen sorular, öğrencilerin tecrübelerinin bir sonucu olarak liderlik hakkında oluşturdukları bilgiyi ortaya çıkaracak şekilde tasarlanmışlardır (Akt: Tüysüz, 2007:79-80).

Lin (2003), Taiwan kolejlerindeki öğrencilerin liderlik beceri gelişimleri incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda, öğrenci liderliğinin, öğrenci hayatının içsel bir parçası olduğunu gösterdiği görülmüştür. Öğrenciler, bir liderin, grup hedefleri doğrultusunda çalışan ve takipçilerine taahhüt veren kişi olduğunu söylemişlerdir (Akt: Tüysüz, 2007:79-80).

Onur (1998) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, lider yetiştirme programı olarak hazırlanan, Minnesota Administrative Training Program'ı uzman denetiminde Türk kültürüne uyarlanarak Trakya üniversitesi eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü son sınıf öğrencilerine, okul yönetimi ve denetimi dersi kapsamı içerisinde “Yeterliğe Dayalı Lider Yetiştirme Programı” adı ile uygulamıştır. Program iletişim çatışma eğilimlerini azaltma amacı dışında, diğer tüm alt yeterlikler açısından öğrenciler tarafından olumlu algılanmıştır.

Miller (2004) tarafından yapılan araştırma, okul kültürü ve öğrenci liderliği üzerine odaklanmıştır. Araştırmada, orta öğrenim düzeyinde liderliğe katılımı erkek öğrencilerin eksikliği araştırılmıştır. Araştırmada, sorunun temelinde, arkadaşların baskısının, korkunun, ilgi düzeyinin, faaliyet türünün ve bilgi eksikliğinin veya örnek olacak büyüklerin olmamasının yattığı bulunmuştur. Araştırma, okulun, erkek öğrencilerin katılımı önündeki başlıca engeller olarak arkadaş grubunun önemine, faaliyetlerin türüne ve erkek yol göstericilerin veya örnek olacak erkek büyüklerin olmamasına dikkat etmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Yapılan araştırmalarda değişik tür ve düzeylerde öğrenci liderliği araştırılmış; çeşitli programlar hazırlanarak öğrencilerin liderlik özellikleri geliştirilmeye çalışılmış, ancak hazırlanan eğitim programları kısa süreli olmuş, verilen eğitim sınırlı kalmış,

müfredatın tamamına yayılamamıştır. Yapılan çalışmalarda verilen liderlik eğitimi ile denek grubundaki öğrencilerin liderlik özellikleri çeşitli yönlerden geliştirilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, ölçme araçlarına, verilerin toplanmasına ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1. ARASTIRMANIN MODELİ

Betimsel nitelik taşıyan bu araştırma, survey (alan taraması) tipi bir araştırma modeli kullanılarak yapılmıştır. Betimleyici tarama modelleri geçmişte, bugün ya da belli bir süreçte var olan olayları, durumları ve olguları ortaya koymaya yönelik yaklaşımlardır. Var olanı değiştirmeye yada etkilemeye çalışmadan olgunun bilimsel portresinin ortaya konulması sürecini içermekte; nelerden oluştuğunu ve neler ile ilişkili olduğunu sorgulamaktadır (Karasar, 2005: 34).

Araştırmada öncelikle konu ile ilgili literatür taranmış ve literatüre dayalı olarak elde edilen bilgiler ışığında araştırmacı tarafından geliştirilen anket, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Ankara ili, merkez ilçe sınırları içinde yer alan ve MEB'e bağlı tüm resmi ilköğretim okullarında 1. kademedeki öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada evrenden örneklem alma yoluna gidilmiştir.

Örnekleme almada; tabakalı (küme) örnekleme gidilmiştir. İşçil (1973) 'e göre bu tür örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına uygun olanları örnekleme alır. Dolayısıyla bu yaklaşımda evrendeki her tabaka için kota konmaz (Akt: Balcı, 2004: 90). Bu örnekleme yönteminde kişi ve

olaylar kümeler halinde seçilir. Bu yaklaşımın avantajı deneklerin seçiminde araştırmacının önceki bilgi ve becerilerini kullanmasıdır (Akt: Bailey, 1987: 95).

Bu amaçla tezin konusunda uygun olarak az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş kavramlarına karşılık gelen sırasıyla Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçelerinden, İl ve İlçe Milli Eğitim müdürlükleri yetkililerinin görüşleri doğrultusunda, ilçelerin spesifik özelliklerini taşıyan her ilçeden iki resmi ilköğretim okulu belirlenmiştir. Her ilçeden belirlenen iki okulun 1. kademedeki tüm A şubelerindeki öğrencilere anket uygulanmıştır. Belirlenen okullarda, A şubelerinde 2008-2009 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören, Altındağ ilçesinden 254, Keçiören ilçesinden 316, Çankaya ilçesinden 351 olmak üzere toplam 921 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. ANKETİN UYGULANDIĞI İLÇELERE İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER

Bu bölümde anketin uygulandığı ilçelere ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Anketin uygulandığı ilçelerin nüfusları;

İLÇE	TOPLAM			ŞEHİR			KÖY		
	TOP LAM	ER KEK	KA DIN	TOP LAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ER KEK	KA DIN
ÇANKAYA	792189	385617	385617	792189	385617	406.572	0	0	0
KEÇİÖREN	843535	417156	426379	74631	367999	378.362	97.174	49.157	48.017
ALTINDAĞ	370735	185412	185323	367471	183741	183.730	3.264	1.671	1.593

Kaynak: MEB (2009) İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstatistik Bölümü, Ankara

Tablo 3.1'e göre gelişmiş bir ilçe olan Çankaya en yüksek nüfusa sahip ilçe iken, az gelişmiş bir ilçe olan Altındağ en az nüfusa sahip olan ilçe olarak görülmektedir.

Tablo 3.2. Anketin uygulandığı ilçelerdeki öğrenci sayıları

SINIF DÜZEYİ	İLÇELER					
	ALTINDAĞ		KEÇİÖREN		ÇANKAYA	
	KIZ	ERKEK	KIZ	ERKEK	KIZ	ERKEK
1. SINIF	3081	3298	5536	5948	3691	3977
2. SINIF	3120	3312	5950	6363	4067	4335
3. SINIF	3265	3392	5952	6310	4295	4436
4. SINIF	3085	3396	5887	6408	4205	4469
5. SINIF	3230	3256	6166	6391	4643	4717
TOPLAM	32435		60911		42835	
GENEL TOPLAM	136181					

Kaynak: MEB (2009) İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstatistik Bölümü, Ankara

Tablo 3.2.'ye göre İlköğretim 1. kademede okuyan öğrenci sayısının en fazla olduğu ilçe Keçiören, en az olduğu ilçe Altındağ'dır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısından daha fazla olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde 5. sınıf düzeyinde okuyan öğrenci sayısının diğer sınıf düzeyinde okuyan öğrenci sayısından daha fazla olduğu gözlenmiştir.

3.3.1. Altındağ İlçesi

Ankara'nın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Altındağ'dır. İlçe nüfusu büyük ölçüde Orta Anadolu illerinden iç göç almıştır. İlçede okur-yazar oranı daima yurt ortalamasının üzerindedir. İlçe ekonomisi taşra ilçe ekonomilerindeki gibi tarımın çok büyük ağırlığı ile işe başlamış, ticaret ve hizmetler sektöründe daima bir ağırlığı olmuştur. Günümüz de ise sanayi ve küçük sanayi dallarında oldukça büyük gelişme vardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk TBMM bu ilçededir (www.altindag.gov.tr).

Az gelişmiş bir ilçe olan Altındağ ilçesi sınırları içerisinde Ankara İl Milli Eğitim verilerine göre 63 tane resmi ilköğretim okulu bulunmaktadır (Erişim: 02.01.2009)

3.3.2. Keçiören İlçesi

Cumhuriyetin kuruluşundan 1966 yılına kadar nahiye olan, bu yılda Altındağ ilçesine bağlanan Keçiören 1984 yılında ilçe olmuştur. Keçiören ilçesi 173 km² büyüklüğe sahiptir (www.kecioren.bel.tr). İlçe de hem memur hem kırsal kesimden kişiler yaşamaktadır. 2003 yılına kadar daha çok kırsal kesime hitap eden ilçe de Başbakan Tayyip Erdoğan'ın da Keçiören' de ikamet etmesi ile ilçe çehresi değişmiş, hızla gelişmektedir.

Gelişmekte olan bir ilçe olan Keçiören ilçesi sınırları içerisinde Ankara İl Milli Eğitim verilerine göre 72 tane resmi ilköğretim okulu bulunmaktadır (Erişim: 02.01.2009).

3.3.3. Çankaya İlçesi

Cumhuriyet öncesi, kale çevresinde oluşmuş eski kentin güneyinde bağlık bahçelik bir kırsal alan görünümünde olan Çankaya, Ankara'nın başkent oluşu ile birlikte 1936 yılında merkez ilçe duruma gelmiştir. 1984 yılında Ankara Belediyesinin Büyükşehir Belediyesine dönüşümü ve 25 Mart 1985 tarihli yerel seçimler ile birlikte Çankaya İlçe Belediyesi olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi Metropolitan alanı içerisinde yerini almıştır.

Çankaya, yerleşim yeri olarak bir parçası olduğu başkent Ankara'nın siyasal, yönetsel, sosyo-ekonomik ve kültürel kuruluşlarının en önemlilerini içinde bulunduran ilçesidir. Ülkenin en önemli yönetsel karar organlarını, çeşitli ülkelerin büyük elçiliklerini, iş ve ticaret merkezlerini, kültür ve sanat kuruluşları ile üniversitelerini barındıran bir yerleşim alanıdır. Yalnızca ilçe sınırlarında

yaşayanların değil başkent Ankara'nın, ülkenin hatta yabancı ülke insanların değişik amaçlarla uğradığı bir yerleşim yeridir. Bu anlamda ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahiptir (www.cankayakaymakamligi.gov.tr). Nüfusun çoğu geçimini esnafılık, işçilik ve memuriyetten sağladığı gelire idame ettirmektedir. Çankaya tarım kenti değil, sanayi, ticaret ve hizmetlerin yoğunlaştığı bir kent özelliğindedir (www.cankayakaymakamligi.gov.tr).

Gelişmiş bir ilçe olan Çankaya ilçesi sınırları içerisinde Ankara İl Milli Eğitim verilerine göre 107 tane resmi ilköğretim okulu bulunmaktadır (Erişim: 02.01.2009).

3.4. ÖLÇME ARAÇLARI

Araştırmanın veri toplama aracı geliştirilmeden önce konu ile ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Öğrencilerin liderlik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından veri toplama aracının geliştirilmiştir. Geliştirilen veri toplama aracının, içerik geçerliliği için okul yöneticileri, öğretmenler, psikolog, sosyologlar ve çocuk gelişimi ve eğitimi ve eğitim bilimleri uzmanlarından oluşan bir grubun uzman görüşüne sunulmuştur. Öneriler doğrultusunda ankette gerekli değişiklikler yapılarak her ilçeden 30'ar kişilik öğrenci grubuna ön test uygulanmıştır. Anket sonucunda ortaya çıkan aksaklıklar giderilerek ankete son şekli verilmiştir. Anketin güvenilirlik geçerlilik çalışması olarak; olumsuz ifadeler recode komutuyla ters döndürülmüş ve anketin Crombach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı .69 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin anketi kolaylıkla cevaplandırabilmesi için bu araç dörtlü likert tipi olarak hazırlanmıştır. Ankette yer alan maddeler; 1. her zaman, 2. genellikle, 3. ara sıra, 4. asla olarak, madde 22 ise 1. birinci çocuk, 2. ikinci çocuk, 3. üçüncü çocuk ve 4. son çocuk

olarak, SPSS programına kodlanmıştır. 29 maddeden oluşan veri toplama aracının pilot uygulaması araştırmanın örneklemini oluşturan okullarda uygulanmıştır.

3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma izni, Ankara il Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Daha sonra veri toplama aracı, Ankara ili, Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçeleri milli eğitim müdürlükleri aracılığı ile resmi ilköğretim okullarına resmi yazı ile gönderilmiştir. Veri toplama aracı, öğrenciler tarafından cevaplanmak üzere toplam 6 ilköğretim okuluna ulaştırılmıştır.

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu ile toplanmıştır. Anket uygulanmadan önce, seçilen örneklem grubuna uygulama ile ilgili bilgiler verilmiş, ad-soyad gibi bilgiler istenmemiştir. Anket uygulaması, araştırmacı tarafından elden yapılmış ve elden toplanmıştır.

3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Anket yoluyla toplanan veriler bilgisayar ortamında SPSS 11.0 (Statistical Package for Social Sciences; SPSS Inc, 2001) paket programında kodlanmıştır.

Araştırmanın sayıtlıları ve problemleri incelenirken yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}), ve frekans (f) tabloları oluşturulmuş, değişkenler arası ilişkileri tespit etmek amacıyla t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve faktör analizi uygulanmıştır.

Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı çıkan farkın, hangi gruplar arasında gözlemlendiğini belirleyebilmek için varyans analizine bağlı olarak Scheffe önemlilik testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sırasında elde edilen, araştırmanın demografik verileri, verilerin istatistiksel değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular ve araştırmacının yorumları bulunmaktadır.

4.1. ARAŞTIRMANIN DEMOGRAFİK VERİLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde okulun bulunduğu ilçe, öğrencilerin sınıf düzeyi ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Okulun Bulunduğu İlçeye Göre Öğrenci Durumu

Tablo 4.1. İlçelerdeki katılımcı sayı ve yüzdeleri		
	f	%
Altındağ	254	27,6
Keçiören	316	34,3
Çankaya	351	38,1
Toplam	921	100

Kaynak: İlgili Okul Müdürlükleri (Erişim: 06.10.2008)

Tablo 4.1.'de örneklemin ilçeleri verilmiştir. En yüksek katılım % 38,1 (351 kişi) ile Çankaya ilçesi iken en düşük katılım % 27,6 (234 kişi) ile Altındağ ilçesindedir. Keçiören ilçesi %34,3 (316 kişi) ile katılmıştır.

Gelişmiş bir ilçe olan Çankaya ilçesindeki öğrencilerin okul nüfus yoğunluğu, Keçiören ve Altındağ ilçelerindeki öğrencilerin nüfus yoğunluğundan fazladır.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri Tablo 4.2.'de verilmektedir.

Tablo:4.2. Öğrencilerin sınıf düzeyleri

Tablo 4. 2. Öğrencilerin sınıf düzeyi		
Öğrenci	f	%
1. sınıf	176	19,1
2. sınıf	195	21,2
3. sınıf	170	18,5
4. sınıf	186	20,2
5. sınıf	194	21,1
Toplam	921	100

Tablo 4.2. öğrencilerin sınıf düzeylerini göstermektedir. Katılımcılar 1. sınıflar (%19,1), 2. sınıflar (%21,2), 3. sınıflar (%18,5), 4. sınıflar (20,2) ve 5. sınıflardan (%21,1) oluşmaktadır. Buna göre öğrencilerin sınıf düzey oranları birbirlerine yakındır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4.3.'de verilmektedir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları

Tablo 4.3. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları		
Öğrenci	f	%
Kız	449	48,8
Erkek	456	49,5
Ara Toplam	905	98,3
Cevapsız	16	1,7
Toplam	921	100

Tablo 4.3.'de katılımcıların cinsiyet oranlarını göstermektedir. Tabloya göre katılımcılar 449 kız (%48,8) öğrenci ve 456 erkek (%49,5) öğrenciden oluşmaktadır. Bu bulguya göre ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları neredeyse eşittir.

4.2. BİRİNCİ ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

İlköğretim 1. kademeye devam eden öğrencilerin okullarda liderlik özelliklerini gösterip göstermediklerini belirlemeye yönelik bulgular Tablo 4.1. de açıklanmıştır.

Tablo 4.4. Katılımcıların Maddelere Verdikleri Cevapların Ortalama, Frekans ve Aritmetik Ortalamaları

MADDELER	Cevap Seçenekleri (Frekans dağılımı)				Cevapsız	\bar{x}
	Her zaman	Genellikle	Ara sıra	Asla		
M.1. Sınıf başkanı olmak ister misin?	471	168	196	86	0	1,89
M.2. Ön sıralarda oturmak ister misin?	491	173	194	53	10	1,79
M.3. Spor yapmaktan hoşlanır mısın?	591	157	124	36	13	1,56
M.4. Ailene, arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlanır mısın?	210	220	298	181	12	2,50
M.5. Derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldırır mısın?	420	272	175	39	15	1,82
M.6. Arkadaşların küstüğünde barıştırmak ister misin?	584	192	81	47	17	1,55
M.7. Sorunlara kolay çözüm üretir misin?	360	291	220	39	11	1,93
M.8. Bir arkadaşından yardım istemekte zorlanır mısın?	198	184	269	256	14	2,64
M.9. Bir oyunda yenileceğini bilsen oyuna devam etmek ister misin?	503	176	144	88	10	1,80
M.10. Birinin sana ne yapacağını söylemesini ister misin?	280	172	258	193	18	2,40
M.11. Oynadığın oyunun kurallarını belirlemek ister misin?	439	204	199	71	8	1,89
M.12. Arkadaşların, herhangi bir konuda ne yapacaklarını genelde sana sorarlar mı?	194	220	388	111	8	2,46
M.13. Kitap okumayı sever misin?	571	184	114	40	12	1,59
M.14. Anlamadığın konularda öğretmenine soru sorar mısın?	430	227	199	59	6	1,88
M.15. Yazılı ve sözlü sınavlarına çalışır mısın?	636	157	77	40	11	1,47

M.16. Sınavlarında iyi not alamadığında üzülür müsün?	415	206	186	101	13	1,97
M.17. Ne giymek istediğine kendin mi karar veririsin?	388	252	208	69	4	1,95
M.18. Senin düşüncelerini annen ve babanın onaylamasını ister misin?	431	228	162	89	11	1,90
M.19. Bildiğin konularda fikirlerini söylemek ister misin?	505	219	134	55	8	1,71
M.20. Arkadaşlarının sürekli çevrende olmasını ister misin?	387	247	207	73	7	1,96
M.21. Konuşmayı sever misin?	372	266	198	76	9	1,98
M.22. Yeni şeyler öğrenmekten hoşlanır mısın?	646	153	75	38	9	1,46
M.23. Bilmediğin konular hakkında araştırma yapar mısın?	377	270	208	49	17	1,92
M.24. Ailenin kaçınıcı çocuğu olmak istersin?	504	224	102	84	7	1,74
M.25. Okulundan memnun musun?	641	136	93	40	11	1,49
M.26. Evinden memnun musun?	660	135	85	33	8	1,44
M.27. Arkadaşların sürekli seninle oyun oynamak isterler mi?	331	288	247	48	7	2,01
M.28. Arkadaşlarının yanında ağlamak seni rahatsız eder mi?	356	204	203	155	3	2,17
M.29. Gelecekte iyi bir yönetici müdür olabileceğine inanıyor musun?	561	197	100	60	3	1,63

Tablo 4.4. de katılımcıların cevap verdikleri soruların, cevap sayıları ve aritmetik ortalamaları verilmiştir. Katılımcılar, en çok M.1'e ait, en az M.18'e ait görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, M.4 , M.8 ve M.12 hariç diğer maddelere her zaman cevabını diğer maddelere göre daha çok vermişlerdir. Bu bulguya göre katılımcılar en çok sınıf başkanı olmayı istemektedirler. Ancak kendi düşüncelerini annelerinin ve babalarının onaylamaları konusunda ise daha çekimser kalmaktadırlar.

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.5. de Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Liderliğe İlişkin Görüşlerindeki Değişimleri gösteren tablo verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Liderliğe İlişkin Görüşlerindeki Değişimler

Maddeler	Cinsiyet						t	p
	Kız			Erkek				
	n	\bar{x}	SS	n	\bar{x}	SS		
M1	449	1,90	1,03	456	1,86	1,0	,615	,538
M2	445	1,74	,95	450	1,85	1,00	-1,617	,106
M3	442	1,63	,89	450	1,51	,85	1,981	,048*
M4	444	2,45	1,05	449	2,53	1,06	-1,128	,260
M5	444	1,78	,87	446	1,85	,91	-1,140	,255
M6	443	1,46	,80	445	1,64	,91	-3,169	,002*
M7	445	1,90	,89	449	1,96	,91	-1,014	,311
M8	444	2,66	1,09	448	2,61	1,13	,650	,516
M9	445	1,84	1,05	450	1,74	,99	1,500	,134
M10	438	2,39	1,13	449	2,43	1,14	-,577	,564
M11	445	1,93	1,00	453	1,86	1,00	,974	,331
M12	444	2,42	,95	453	2,50	,97	-1,253	,211
M13	442	1,55	,85	451	1,61	,88	-1,187	,235
M14	447	1,88	,98	452	1,88	,96	,117	,907
M15	445	1,45	,81	449	1,49	,84	-,694	,488
M16	442	1,99	1,06	450	1,97	1,05	,281	,779
M17	447	1,93	,99	454	1,97	,96	-,695	,487
M18	443	1,89	1,01	451	1,92	1,02	-,389	,698
M19	445	1,69	,90	452	1,75	,95	-1,044	,297
M20	445	1,96	1,01	453	1,98	,97	-,245	,806
M21	443	1,98	,96	453	1,97	1,00	,162	,872
M22	446	1,47	,83	450	1,44	,79	,404	,686
M23	441	1,87	,92	448	1,98	,93	-1,723	,085
M24	446	1,78	1,00	452	1,71	,96	1,003	,316
M25	444	1,51	,87	450	1,46	,82	,826	,409
M26	446	1,44	,82	452	1,46	,81	-,424	,672
M27	446	2,00	,89	452	2,03	,95	-,613	,540
M28	448	2,22	1,13	454	2,13	1,12	1,277	,202
M29	447	1,62	,93	455	1,64	,91	-,287	,774

* $p < ,05$

Tablo 4.5.'e göre öğrencilerin cinsiyetlere göre görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda 2 maddede anlamlı fark bulunmuştur.

Spor yapmaktan hoşlanırsınız mı? (M.3) maddesinde kızlar ve erkekler arasında ($t=1,981$ $p<0,05$) anlamlı farklılık gözlenmiştir. Spor yapmaktan hoşlanırsınız mı? maddesine kız öğrenciler ($\bar{x}=1,63$) katıldıklarını belirtirken erkek öğrenciler ($\bar{x}=1,51$) katılım göstermişlerdir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha çok fiziksel bir aktivite olan spor yapmaya önem verdikleri söylenebilir. Arkadaşların küstüğünde barıştırmak ister misiniz? (M.6) maddesinde kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark ($t=-3,169$, $p<0,05$) gözlenmiştir. Arkadaşların küstüğünde barıştırmak ister misiniz? maddesine kız öğrenciler ($\bar{x}=1,46$) katıldıklarını belirtirken erkek öğrenciler ($\bar{x}=1,64$) katılım göstermişlerdir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha çok duygusal bir eğilim göstererek, arkadaşları küstüğünde barıştırmak eğilimindedirler.

Tablo 4.5.'de, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre gözlenen değişime ilişkin yapılan varyans analizinin bulguları ve yorumları yer almaktadır.

Tablo 4.6. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Vermiş Oldukları Cevaplarda Gözlenen Değişim

Madde ler	Sınıf Düzeyleri										F	p	Farkın Kaynağı
	1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf		5. sınıf				
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS			
M1	1,75	,97	1,75	1,08	1,97	1,08	1,76	,97	2,20	1,05	7,132	,001	5x1-2-4*
M2	1,57	,90	1,56	,92	1,84	,97	2,01	1,01	1,97	,97	9,407	,001	4x1-2*
M3	1,79	1,03	1,64	,94	1,49	,81	1,44	,81	1,47	,70	4,923	,001	1x3-4-5*
M4	2,46	1,09	2,68	1,12	2,58	1,02	2,34	1,03	2,41	,99	3,172	,013	2x4*
M5	1,84	,91	1,69	,97	1,88	,89	1,70	,84	1,97	,82	3,534	,007	2x5*
M6	1,54	,80	1,59	,96	1,41	,76	1,52	,88	1,65	,87	1,857	,116	-
M7	1,84	,85	1,84	,97	1,94	,90	1,95	,89	2,10	,85	2,747	,027	2x5*
M8	2,43	1,05	2,58	1,24	2,87	1,08	2,59	1,09	2,75	1,04	4,126	,003	1x3*
M9	2,03	1,09	1,94	1,12	1,76	1,03	1,62	,91	1,67	,94	5,409	,001	1x4-5*
M10	2,40	1,10	2,29	1,18	2,39	1,15	2,31	1,12	2,63	1,10	2,748	,027	2x5*
M11	2,03	1,04	1,89	1,07	1,75	,95	1,90	1,01	1,89	,92	1,720	,143	-
M12	2,42	1,00	2,46	1,05	2,60	,86	2,34	,94	2,47	,91	1,731	,141	-
M13	1,74	1,00	1,52	,88	1,39	,73	1,59	,89	1,69	,80	4,295	,002	3x1-5*
M14	1,82	1,04	2,10	1,04	1,88	,91	1,77	,92	1,80	,88	3,552	,007	2x4*
M15	1,53	,85	1,61	,96	1,42	,74	1,41	,81	1,39	,72	2,393	,049	2x5*
M16	1,81	,95	2,12	1,12	2,15	1,05	2,11	1,12	1,67	,91	8,183	,001	5x2-3-4*
M17	2,09	1,03	2,08	1,03	2,05	1,00	1,90	,94	1,67	,81	6,508	,001	5x1-2-3*
M18	1,87	,97	2,12	1,08	1,88	1,03	1,85	1,04	1,77	,93	3,381	,009	2x5*
M19	1,84	,94	1,81	,99	1,62	,90	1,61	,92	1,68	,87	2,517	,040	1x4*
M20	1,96	1,02	2,08	1,05	2,11	,94	1,83	,97	1,85	,91	3,173	,013	3x4*
M21	1,88	,97	1,98	1,04	1,95	1,00	2,14	1,00	1,92	,88	1,839	,119	-
M22	1,60	,88	1,44	,77	1,42	,82	1,52	,88	1,32	,70	3,142	,014	1x5*
M23	1,84	,91	1,95	1,04	1,91	,90	1,83	,92	2,07	,83	2,074	,082	-
M24	1,79	1,03	1,75	1,00	1,57	,90	1,85	,96	1,75	1,01	1,900	,108	-
M25	1,49	,84	1,47	,87	1,51	,91	1,46	,81	1,51	,82	,136	,969	-
M26	1,53	,84	1,52	,90	1,32	,71	1,46	,83	1,38	,72	2,216	,065	-
M27	1,91	,92	1,92	,98	2,16	,91	2,01	,89	2,07	,88	2,376	,050	-
M28	1,91	1,02	2,27	1,23	2,42	1,17	2,15	1,04	2,10	1,08	5,134	,001	1x2-3*
M29	1,58	,86	1,60	,95	1,70	,93	1,54	,88	1,72	,96	1,337	,254	-

*p<,05

Tablo 4.6. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Bağımlı Değişkenlere Vermiş Oldukları Cevaplar incelendiğinde 19 maddede anlamlı fark gözlenmiştir. 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin diğer düzeylerdeki öğrencilerden daha az liderlik özellikleri gösterdikleri görülmüştür.

Tablo 4.6. incelendiğinde “sınıf başkanı olmak ister misin?” (M.1) maddesinde 5. sınıf düzeyine göre 1, 2 sınıf ve 4. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($X^2=1,058$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1, 2 ve 4. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok sınıf başkanı olmayı istediklerini belirtmişlerdir.

Ön sıralarda oturmak ister misin? (M.2) maddesi 4. sınıf düzeylerine göre , 1 ve 2. sınıf lehine göre anlamlı fark ($F=9,407$; $p<,05$) gözlenmiştir. 1. ve 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok ön sıralarda oturmayı istediklerini belirtmişlerdir.

Spor yapmaktan hoşlanır mısınız? (M.3) maddesi 1. sınıf düzeyine göre 3, 4 ve 5. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=4,923$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1, 2 ve 4. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok spor yapmaktan hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Ailene, arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlanır mısınız? (M.4) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 4. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=3,172$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok ailelerine, arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlandıklarını dile getirmişlerdir.

Derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldırır mısınız? (M. 5) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 5. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=3,534$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldırdıklarını belirtmişlerdir.

Sorunlara kolay çözüm üretir misin? (M.7) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 5. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=2,747$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok sorunlara kolay çözüm ürettiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Bir arkadaşından yardım istemekte zorlanır mısın? (M. 8) maddesi 1. sınıf düzeyine göre 3. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=4,126$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1. sınıf düzeyindeki öğrenciler 3. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok bir arkadaşından yardım istemekte zorlandıklarını dile getirdikleri görülmüştür.

Bir oyunda yenileceğini bilersen oyuna devam etmek ister misin? (M.9) maddesi 1. sınıf düzeyine göre 4 ve 5. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=5,409$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4 ve 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok bir oyunda yenileceğini bilersen oyuna devam etmek istediklerini dile getirdikleri görülmüştür.

Birinin sana ne yapacağını söylemesini ister misin? (M. 10) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 5. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=2,748$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok birinin sana ne yapacağını söylemesini istediklerini belirtmişlerdir.

Kitap okumayı sever misin? (M. 13) maddesi 3. sınıf düzeyine göre 1 ve 5. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=4,295$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 3. sınıf düzeyindeki öğrenciler 1 ve 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok kitap okumayı sevdiklerini belirtmişlerdir.

Anlamadığın konularda öğretmenine soru sorar mısın? (M. 14) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 4. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=3,552$; $p<,05$) gözlenmiştir.

Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok, anlamadığın konularda öğretmenine soru sorduklarını belirtmişlerdir.

Yazılı ve sözlü sınavlarına çalışır mısın? (M. 15) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 5. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=2,393$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok, yazılı ve sözlü sınavlarına çalıştıklarını dile getirdikleri görülmüştür.

Sınavlarında iyi not alamadığında üzülür müsün? (M. 16) maddesi 5. sınıf düzeyine göre 2, 3 ve 4. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=8,183$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 5. sınıf düzeyindeki öğrenciler 2, 3 ve 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden, sınavlarında iyi not alamadığında daha çok üzüldüklerini dile getirmişlerdir.

Ne giymek istediğine kendin mi karar veririsin? (M. 17) maddesi 5. sınıf düzeyine göre 1, 2 ve 3. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=6,508$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 5. sınıf düzeyindeki öğrenciler 2, 3 ve 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden, daha çok ne giymek istediğine kendileri karar verdiklerini belirtmişlerdir.

Senin düşüncelerini annen ve babanın onaylamasını ister misin? (M. 18) maddesi 2. sınıf düzeyine göre 5. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($X^2=1,023$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 2. sınıf düzeyindeki öğrenciler 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok kendi düşüncelerini annelerinin ve babalarının onaylamasını istediklerini belirtmişlerdir.

Bildiğin konularda fikirlerini söylemek ister misin? (M. 19) maddesi 1. sınıf düzeyine göre 4. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=3,381$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok bildikleri konularda fikirlerini söylemek istediklerini dile getirmişlerdir.

Arkadaşlarının sürekli çevrende olmasını ister misin? (M. 20) maddesi 3. sınıf düzeyine göre 4. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=2,517$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 3. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok arkadaşlarının sürekli çevrelerinde olmasını istediklerini dile getirmişlerdir.

Yeni şeyler öğrenmekten hoşlanır mısın? (M. 22) maddesi 3. sınıf düzeyine göre 4. sınıf düzeyi lehine anlamlı fark ($F=3,142$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 3. sınıf düzeyindeki öğrenciler 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerden daha çok yeni şeyler öğrenmekten hoşlandıklarını dile getirmişlerdir.

Arkadaşlarının yanında ağlamak seni rahatsız eder mi? (M. 28) maddesi 1. sınıf düzeyine göre 2 ve 3. sınıf düzeyleri lehine anlamlı fark ($F=5,134$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre 1. sınıf düzeyindeki öğrenciler 2 ve 3. sınıf düzeyindeki öğrencilerden, daha çok arkadaşlarının yanında ağlamaktan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 4.7. Okulun Yer Aldığı İlçelere Göre Vermiş Oldukları Cevaplarda Gözlenen Değişim

Maddeler	Okulun Yer Aldığı İlçeler									F	p	Farkın Kaynağı
	Altındağ			Keçiören			Çankaya					
	n	\bar{x}	SS	n	\bar{x}	SS	n	\bar{x}	SS			
M1	254	1,93	,96	316	1,71	1,05	351	2,02	1,07	7,880	,001*	1x2-3*
M2	254	1,90	,94	312	1,71	,96	345	1,79	,99	2,767	,063	-
M3	253	2,01	,99	310	1,34	,71	345	1,44	,78	52,916	,001*	1x2-3*
M4	250	2,34	1,06	316	2,53	1,03	343	2,57	1,06	3,889	,021*	1x3*
M5	251	1,96	,96	313	1,67	,85	342	1,85	,86	7,525	,001*	2x1-3*
M6	254	1,81	,95	307	1,48	,88	343	1,42	,72	17,090	,001*	1x2-3*
M7	251	1,97	,96	314	1,91	,89	345	1,92	,86	,378	,686	-
M8	253	2,13	,97	310	2,72	1,13	344	2,95	1,06	45,459	,001*	1x2x3*
M9	254	1,94	,99	310	1,79	1,08	347	1,70	1,00	4,050	,018*	1x3*
M10	252	2,21	1,02	307	2,44	1,15	344	2,51	1,19	5,126	,006*	1x3*
M11	254	2,10	1,08	314	1,73	,90	345	1,89	1,00	9,979	,001*	1x2-3*
M12	253	2,19	,97	315	2,51	,92	345	2,60	,95	14,625	,001*	1x2-3*
M13	253	1,84	,96	311	1,41	,77	345	1,56	,84	18,474	,001*	1x2-3*
M14	254	2,20	1,02	313	1,66	,85	348	1,83	,96	22,949	,001*	1x2-3*
M15	253	1,80	,98	314	1,23	,64	343	1,45	,78	36,087	,001*	1x2x3*
M16	249	2,16	1,02	313	1,84	1,04	346	1,95	1,06	6,705	,001*	1x2-3*
M17	252	2,09	,97	315	1,88	,95	350	1,93	,99	3,499	,031*	1x2*
M18	250	1,98	1,00	311	1,87	1,00	349	1,87	1,05	1,074	,342	-
M19	249	2,09	1,01	314	1,61	,90	350	1,54	,81	30,815	,001*	1x2*
M20	251	2,06	1,02	314	1,96	,97	349	1,89	,97	2,149	,117	-
M21	253	2,13	1,03	312	1,95	1,00	347	1,89	,91	4,531	,011*	1x2-3*
M22	253	1,80	,96	312	1,38	,76	347	1,27	,65	35,349	,001*	1x2-3*
M23	247	2,10	,98	311	1,85	,94	346	1,86	,86	6,480	,002*	1x2-3*
M24	251	1,94	1,00	314	1,69	1,00	349	1,65	,94	7,403	,001*	1x2-3*
M25	249	1,93	1,01	313	1,45	,84	348	1,20	,55	62,088	,001*	1x2x3*
M26	252	1,89	,98	313	1,29	,68	348	1,25	,63	60,514	,001*	1x2-3*
M27	250	2,07	,99	314	2,01	,92	350	1,98	,86	,682	,506	-
M28	253	2,26	1,05	315	2,18	1,15	350	2,09	1,14	1,721	,179	-
M29	253	1,81	1,04	316	1,60	,93	349	1,52	,79	7,562	,001*	1x2-3*

*p<,05

Tablo 4.7.'de Öğrencilerin Okudukları ilçeye göre bağımlı değişkenlere vermiş oldukları Cevaplar incelendiğinde 23 maddede anlamlı fark görülmüştür. Öğrencilerin beklendiği gibi okudukları ilçeye göre liderlik özelliklerinin değiştiği gözlenmiştir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “sınıf başkanı olmak ister misin?” (M.1) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($F=7,880$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az sınıf başkanı olmayı istediklerini belirtmişlerdir.

Az gelişmiş bir ilçe olan Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az sınıf arkadaşlarına liderlik yapmayı istemektedirler.

Tablo 4.7. incelendiğinde “spor yapmaktan hoşlanır mısınız?” (M.3) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=52,916$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az spor yapmaktan hoşlandıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Ailene, arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlanır mısınız?” (M.4) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=3,889$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha çok ailelerine ve arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7 incelendiğinde “Derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldır mısın?” (M.5) maddesinde, Keçiören ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Altındağ ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=7,525$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Keçiören ilçesinde okuyan öğrenciler Altındağ ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha çok derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldırdıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Arkadaşların küstüğünde barıştırmak ister misin?” (M.6) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=17,090$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az arkadaşları küstüğünde barıştırmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “bir arkadaşından yardım istemekte zorlanır mısın?” (M.8) maddesinde, Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, diğer ilçelerde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarla aralarında anlamlı fark ($F=45,459$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler diğer ilçelerde okuyan öğrencilerden, bir arkadaşından yardım istemekte daha çok zorlandıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “bir oyunda yenileceğini bilsen oyuna devam etmek ister misin?” (M.9) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=4,050$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az bir oyunda yenileceğini bilseler de oyuna devam etmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “birinin sana ne yapacağını söylemesini ister misin?” (M.10) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($F=5,126$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha çok birinin kendilerine ne yapacağını söylemesini istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Oynadığın oyunun kurallarını belirlemek ister misin?” (M.11) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($F=9,979$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az oynadığı oyunun kurallarını belirlemek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Arkadaşların herhangi bir konuda ne yapacaklarını genelde sana sorarlar mı?” (M.12) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,891$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha çok, arkadaşlarının herhangi bir konuda ne yapacaklarını genelde kendilerine sorduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Kitap okumayı sever misin?” (M.13) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,730$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler

Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az kitap okumayı sevdiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “anlamadığın konularda öğretmenine soru sorar mısın? (M.14) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,888$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az anlamadıkları konuları öğretmenlerine sorduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Yazılı ve sözlü sınavlarına çalışır mısın?” (M.15) maddesinde, Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların, diğer ilçelerde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevaplarla aralarında anlamlı fark ($X^2=,634$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler diğer ilçelerde okuyan öğrencilerden, daha az yazılı ve sözlü sınavlarına çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “sınavlarında iyi not alamadığında üzülür müsün? (M.16) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=1,093$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az sınavlarında iyi not alamadıklarında üzüldüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “ Ne giymek istediğine kendin mi karar verirsin?” (M.17) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların, Keçiören ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar lehine anlamlı fark

($X^2=,945$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az ne giymek istediklerine kendilerinin kara verdikleri görülmüştür.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Bildiğin konularda fikirlerini belirtmek ister misin?” (M.19) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, Keçiören ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar lehine anlamlı fark ($X^2=,807$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az bildiğin konularda fikirlerini belirtmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Konuşmayı sever misin? (M.21) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=1,093$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az konuşmayı sevdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “yeni şeyler öğrenmekten hoşlanır mısın? (M.22) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,617$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az yeni şeyler öğrenmekten hoşlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde “Bilmediğin konular hakkında araştırma yapar mısın? (M.23) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları

cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,848$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az bilmedikleri konular hakkında araştırma yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 4.7. Ailenin kaçınıcı çocuğu olmak istersin?" (M.24) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,953$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az ailenin ilk çocuğu olmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Altındağ ilçesinde çok çocuklu ailelerin fazla olması, ilk çocukların kendilerinden küçük kardeşlerine liderlik yapmaları sebebiyle ailenin ilk çocuğu olmayı daha çok istemişlerdir.

Tablo 4.7. incelendiğinde "Okulundan memnun musun?" (M.25) maddesinde, Altındağ, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların, diğer ilçelerde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarla aralarında anlamlı fark ($X^2=,634$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler diğer ilçelerde okuyan öğrencilerden, daha az okullarından memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. "Evinden memnun musun?" (M.26) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,575$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az evlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Az gelişmiş bir ilçe olan Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler yakın çevrelerinden, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden, daha az memnundurlar.

Tablo 4.7 Gelecekte iyi bir yönetici müdür olabileceğine inanıyor musun?" (M.29) maddesinde, Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş ermiş oldukları cevapların, Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevapların lehine anlamlı fark ($X^2=,833$; $p<,05$) gözlenmiştir. Bulguya göre Altındağ ilçesinde okuyan öğrenciler Keçiören ve Çankaya ilçesinde okuyan öğrencilerden daha az gelecekte iyi bir yönetici müdür olabileceğine inandıklarını belirtmişlerdir.

Altındağ ilçesinde okuyan öğrencilerin yöneticilik alanında özgüvenleri Keçiören ve Altındağ ilçelerinde okuyan öğrencilerden daha düşüktür.

5. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara araştırmacı ve uygulayıcılar için önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ

Bu araştırma ilköğretim 1. kademedeki öğrenim gören öğrencilerin okullarda liderlik özellikleri gösterip göstermediklerinin ve gösterilen liderlik özelliklerinin, öğrencilerin cinsiyetleri, tespit edilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim birinci kademedeki okuyan öğrencilerin, liderlik özellikleri gösterdikleri ve bu özelliklerin çeşitli değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediği hakkında anlamlı bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda; toplumun en geniş kesimine ulaşabilen eğitim kurumu olan ilköğretim kurumlarında öğrencilerin gelmiş oldukları sosyo-ekonomik düzeylerin, öğrencilerin liderlik özelliklerini ortaya koymada önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Az gelişmiş bir ilçe olan Altındağ ilçesindeki öğrencilerin diğer ilçelerdeki öğrencilere göre daha az liderlik özellikleri gösterdikleri görülmüştür. Gelişmekte olan bir ilçe olan Keçiören' deki öğrencileri; okul ve çevrelerinin desteklemesi, eğitim ortamlarının maddi ve manevi yönlerden desteklenmesi ve öğrenciler için çeşitli olanakların sağlanmasıyla öğrencilerin liderlik özellikleri göstermeye daha yatkın oldukları görülmüştür. İlçe değişkeninin öğrencilerin kendilerini ifade etmesinde önemli olduğu görülmüştür. İçinde bulunduğu yaşam standartlarından aynı ilçedeki öğrencilerin yaklaşık aynı düzeylerde memnun oldukları görülmüştür.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri bağımsız değişkenine göre; 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin diğer sınıf düzeyindeki öğrencilere göre daha az liderlik özellikleri

gösterdikleri, yenilik ve değişimlere daha az açık oldukları gözlenmiştir. 2. sınıf düzeyindeki öğrencilerin ise gelişim ve değişimlere daha açık oldukları gözlenmiştir. 1. sınıftaki öğrencilerin maddelere vermiş oldukları cevaplar birbirine yakın gözükmektedir.

Öğrencilerin cinsiyeti bağımsız değişkenine göre kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda genel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevapların dağılımları birbirine oldukça yakındır.

5.2. ÖNERİLER

Aşağıda araştırmacılar ve uygulayıcılar için öneriler yer almaktadır.

5.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. İlköğretim 1. kademedeki öğrencilerin hangi liderlik özellikleri gösterdikleri ve bunların nasıl geliştirilebileceğini belirlemeye yönelik bir araştırma yapılabilir.
2. İlköğretim okullarının okul tiplerine (A,B,C tipi okullar)göre öğrenci liderliği konusu çalışılabilir.
3. Öğrenci liderliği konusunda nitel bir araştırma yapılabilir.
4. Öğrenci liderlik özellikleri , ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerine sorularak belirlenebilir..
5. Araştırmanın bir benzeri değişik coğrafi bölgelerdeki öğrencilere uygulanabilir.

5.2.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Eğitimin siyasal bir işlevi olan lider yetiştirmeyi daha etkili kılabilmek için mevcut programlar gözden geçirilebilir.
2. Lider yetiştirme işlevi tüm disiplinlere yayılarak uygulanabilir.
3. Öğretmen, müdür yardımcısı ve okul müdürlerine, lider yetiştirme programları

eğitimi verilebilir.

4. Velilere çocuklarının liderlik becerilerini nasıl destekleyebilecekleri ile ilgili bilgiler verilebilir.

KAYNAKLAR

- Abel, D. F. (2006), “*The Future of Strategy Is Leadership*”, *Journal of Business Research*, Volume: 59, Issue: 3. www.sciencedirect.com, (Erişim Tarihi: 13.06.2006).
- Altılar, N. (2004), *Liderliğe Yolculuk*, İstanbul: Okumuş Adam Yayıncılık
- Akdemir Ali, *Entelektüel Liderlik*, www.yenibir.com (Erişim tarihi: 28.11.2004)
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Alkın, M.C. (2006), *Liderlik Özellik ve Davranışlarının Belirlenmesi Konusuyla İlgili Olarak Yapılan Bir Araştırma*, Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Arkanaç, S. (2001), *Sosyal Psikoloji*, Ankara: Alfa Yayıncılık
- Aysel, L. (2006), *Liderlik ve Duygusal Zeka*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Liderlik ve Duygusal Zeka Yüksek Lisans Tezi Anabilim Dalı: İşletme Programı: Yönetim ve organizasyon, Kocaeli
- Balcı, A. (2004), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara; Pegem-A Yayıncılık
- Bailey, K. (1987), *Methods of Social Research 3th Edition*, New York: The Free Press. London; Collier Macmillan Publishers
- Bass, B.M., Avolio, B.J., Jung, D.I. and Berson, Y. (2003), *Predicting Unit Performance by Assessing Transformational and Transactional Leadership*, *Journal of Applied Psychology*, Vol. 88, Issue.2, 207–218.
- Bass, B. M. (1985), *Leadership and Performance Beyond Expectation*, Free Press, New York.

- Başaran, İ. E. (1992), *Yönetimde İnsan İlişkileri Yönetimsel Davranış*, Ankara: Kadioğlu Matbaası
- Beyer, J.M. (1999), *Taming and Promoting Charisma to Change Organizations*, *Leadership Quarterly*, Volume: 10, Issue: 2. www.sciencedirect.com, (Erişim Tarihi: 13.06.2006)
- Celep, C. (2004), *Eğitim örgütlerinde Dönüşümsel Önderlik*, Ankara
- Cress, C. M., Astin, H. S., Zimmerman-Oster, K., & Burkhardt, J. C. (2001). *Developmental outcomes of college students' involvement in leadership activities. Journal of College Student Development*, 42, 15-27.
- Çiftçi, M. Türkmen, Ş. & Ö. (2004), *Eğitim Kurumları Müdür Yardımcılığı Sınavlarına Hazırlık*, Ankara: Alp Yayınevi
- Dinçer, Ö. & Fidan, Y. (1996), *İşletme Yönetimi*, İstanbul: Beta
- Doğan, E. (2002), *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*, Ankara: Academyplus Yayınevi
- Doğan, İ. (2002), *Eğitimde Değişim Yönetimi*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Ercetin, S. S. (2000), *Lider Sarmalında Vizyon*, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Erdoğan, İ. (2002), *Eğitimde Değişim Yönetimi*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Eren, E. (2001), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 7. Baskı
- Eren E. (2003), *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım
- Eren E. (2004), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, 8. b. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım
- elhüseyni, n. (2000), *Lideri Lider Yapan Nedir?* Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, İstanbul: Mess Basım Yayın Dağıtım

- Etzioni, A. A. (1961), *Comparative Analysis of Complex Organizations*, New York; Free Press
- Fidan, N. & Erden, M. (1998), *Eğitime Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları
- Fiedler, F. E. (1967), *Theory of Leadership Effectiveness*, New York; McGraw- Hill
- Freedman, J. L. & Sears, D.O. & Smith J.M.C& Çev: Dönmez, A. (1998), *Sosyal Psikoloji*, b.3 Ankara: İmge Kitapevi
- Goleman, D. & Boyatzıs, R. and MK. A. (2002), *Yeni Liderler*, Çev: Filiz Nayır-Osman Deniztekin, İstanbul: Varlık Yayınları, 1. Basım.
- Gordon, T Çev: Aksay, E. (1997), *Etkili Liderlik Eğitimi*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Güney, S. (1997), *Davranış Bilimleri*, Ankara; Kara Harp Okulu Basımevi
- Güney, S. (2001): *Yönetim ve Organizasyon*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Gürsoy, A. (2005): *Liderlikte Duygusal Zekâ (Liderlik Özellikleri İle Duygusal Zekâlı Liderlere Ulaşılması) Türk Silahlı Kuvvetlerinde Örnek Bir Uygulama*, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- Herrman, N. (2003), *İş Yaşamında Bütünsel Beyin*, İstanbul: Hayat Yayınları
- Hesselbein, F. ve Cohen P. M. (1999), *Liderden Lidere*, Çev: Salim Atay, İstanbul: MessYayın No:318.
- İlgar, L. (2000), *Eğitim Yönetimi*, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi, İstanbul: Beta
- İmrek, M. K. (2004), *Lider Olmak*, İstanbul: Betaş Yayınları
- Karabağ, E. (2006), *Velinin Liderliği*, Tokat; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez
- Karasar, N. (2005), *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 13. Basım
- Karlı, M. (2005), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Kaya, Z. (2003), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Kaya Alp, İ. (2002), *Eğitimde İletişim Dili*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi

- Keçeciöğlu, T. (2003), *Lider & Liderlik*, İstanbul: Okumuş Adam Yayıncılık
- Kılıç, G. (2006), *Eğitim Kurumlarında Liderlik Tarzları ve Örgüt Kültürünün Performans Üzerindeki Etkisi*, Kayseri, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Kouzes, J. M. & Posner, B. Z. (1995), *The leadership challenge: How to keep getting extraordinary things done in organizations*, SanFrancisco: Jossey- Bass
- Leblebici, D. N. (2008), *Yüzyılın Liderlik Anlayışına Bakış*, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2008 Cilt: 32 No:1
- Miller, C. (2004). *School Culture and Student Leadership: involving males, master of arts*, Royal Roads Universty.
- Onur, V. (1998). *Yeterliğe dayalı lider yetiştirme programının etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öncül, R. (2000), *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Özpolat, A. (2004), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi50/ozpolat.htm>
- Özsoy, O. (2004), *Etkin Öğrenci Etkin Öğretmen Etkin Eğitim*, İstanbul: Hayat Yayıncılık İletişim Eğitim Hizmetleri
- Russel, B. Çev. Bezel, N. (2001), *Eğitim Üzerine*, İstanbul: Say Yayınları
- Sabuncuoğlu, Z. (1996), *Örgütsel Psikoloji*, Bursa: Ezgi Kitapevi
- Sanan, S. (2001), *Büyük Hayatlar*, İstanbul: Timaş Yayınları
- Swinehart, B. (1990). *Youth involment: Developing leaders and strengthening communities*. US. Dept. of Housing and Urban Development Bulletin, 250: Boulder,CO.
- Sönmez, V. (2001), *Öğretmen Elkitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık

Şimşek, M.Ş. (1998), *Yönetim ve Organizasyon*, Konya: Damla Ofset Matbaası

Şişman, M. (2002), *Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okul*, Ankara: Pegem-A
Yayıncılık

Şişman, M. (2002), *Öğretim Liderliği*, Ankara: Pegem-A yayıncılık

Topaloğlu, M. & Koç, H. (2003), *Büro Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Tüysüz, B. (2007), *Liderliği Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Liderlik Rollerini ve Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul

Üçok, T. (1993), *Yönetim İlkeleri*, Ankara: Gazi Büro Kitapevi

Werner, I. (1993), *Liderlik ve Yönetim*, Çev: Vedat Üner, İstanbul: Rota Yayınları, 1.
Baskı

Zel, U. (2001), *Kişilik ve Liderlik*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

http://www.altindag.gov.tr/alt_birimler/ekonomi.htm

<http://www.kecioren.bel.tr/dosya.asp?ID=1>

<http://www.cankayakaymakamligi.gov.tr/index.asp?id=IlceTarihi&gs=on>

<http://www.cankayakaymakamligi.gov.tr/index.asp?id=SosyalYasam&gs=on>

www.okulweb.meb.gov.tr/19/01/813268/rehberlik/evde_lider_disarida_golgedeki_

[cock.doc](http://www.okulweb.meb.gov.tr/19/01/813268/rehberlik/evde_lider_disarida_golgedeki_cock.doc) MEB İstatistik Bürosu Verileri: Erişim Tarihi: 02.01.2009

EKLER

Ek-1 Anket Formu

Ek-2 Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi

Sayın Öğrenci,

Bu anketin amacı ilköğretim okulu 1. kademedeki öğrenim gören öğrencilerin liderlik özelliklerini gösterip göstermediklerinin tespit edilmesidir. Anket 29 sorudan oluşmaktadır. Anketi dikkatle doldurmanız ve eksik işaretleme yapmamaya özen göstermeniz beklenmektedir.

Anket ile toplanacak bilgiler sadece bilimsel amaçlarla bu araştırma için kullanılacak olup anketin sonuçlarının okullarımızın geliştirilme ve iyileştirme çabalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dilerseniz araştırmanın kısa bir özeti, daha sonra size postalanacaktır.

Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşması sizlerin ankette yer alan soruları içtenlikle cevaplamanıza bağlıdır. Anketi doldurmak için harcayacağınız zaman ve katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla...

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Banu AVCI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

7- 12 YAŞ ÖĞRENCİ SORULARI

Sınıfın:

Yaşın:

Cinsiyetin:

- 1) Sınıf başkanı olmak ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 2) Ön sıralarda oturmak ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 3) Spor yapmaktan hoşlanır mısınız?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 4) Ailene, arkadaşlarına şaka yapmaktan hoşlanır mısınız?

- a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 5) Derste öğretmen soru sorduğunda parmak kaldırır mısın?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 6) Arkadaşların küstüğünde barıştırmak ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 7) Sorunlara kolay çözüm üretir misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 8) Bir arkadaşından yardım istemekte zorlanır mısın?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 9) Bir oyunda yenileceğini bilsen oyuna devam etmek ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 10) Birinin sana ne yapacağını söylemesini ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 11) Oynadığın oyunun kurallarını belirlemek ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 12) Arkadaşların, herhangi bir konuda ne yapacaklarını genelde sana sorarlar mı?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 13) Kitap okumayı sever misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 14) Anlamadığın konularda öğretmenine soru sorar mısın?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 15) Yazılı ve sözlü sınavlarına çalışır mısın?
a) Her zaman b) genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 16) Sınavlarında iyi not alamadığında üzülür müsün?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 17) Ne giymek istediğine kendin mi karar veririsin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 18) Senin düşüncelerini annen ve babanın onaylamasını ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 19) Bildiğin konularda fikirlerini söylemek ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman

- 20) Arkadaşlarının sürekli çevrende olmasını ister misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 21) Konuşmayı sever misin?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 22) Yeni şeyler öğrenmekten hoşlanır mısın?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 23) Bilmediğin konular hakkında araştırma yapar mısın?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 24) Ailenin kaçınıcı çocuğu olmak istersin?
a) Birinci b) İkinci c) Üçüncü d) Sonuncu
- 25) Okulundan memnun musun?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 26) Evinden memnun musun?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 27) Arkadaşların sürekli seninle oyun oynamak isterler mi?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 28) Arkadaşlarının yanında ağlamak seni rahatsız eder mi?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman
- 29) Gelecekte iyi bir yönetici müdür olabileceğine inanıyor musun?
a) Her zaman b) Genellikle c) Ara-sıra d) Hiçbir zaman

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Bölüm : Strateji Geliştirme
Sayı : B B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/91843
Konu : Araştırma İzni (Banu AVCI)

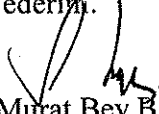
26/09/2008

VALİLİK MAKAMINA
ANKARA

- İlgi : a) MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğü'nün 17.09.2008 tarih ve 2577-4481 sayılı yazısı.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Banu AVCI'nın, "Öğrencinin Liderliği" konulu anket çalışması kapsamında uygulama yapma isteği, ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, uygulanacak ölçeklerin (2 Sayfadan oluşan), ekli listede belirtilen okullarda, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Murat Bey BALTA
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
25.09.2008
Mehmet KURBANCI
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :

1. Anket Formu (2 sayfa)
2. Okul Listesi (1 Sayfa)

ÖZGEÇMİŞ

Banu AVCI 23.06.0198'de Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 2004 yılında Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu.

2005 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı.

2005 yılında Ankara Hizmet İçi Eğitim Enstitüsünde Zihinsel engelliler Öğretmenliği kursuna katılarak başarıyla tamamladı. Ankara merkezde özel bir Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.